

ΧΑΟΥΑΡΝΤ

ΤΖΕΪΚΟΜΠΣΟΝ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Υποψήφιο
για το Βραβείο
BOOKER

2014

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: J
Από τις Εκδόσεις Jonathan Cape, Λονδίνο 2014
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Έψιλον**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Howard Jacobson
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Σεβαστιάδου
ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Γιώργος Παζάλος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Howard Jacobson, 2014
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2015

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1039-5
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1040-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

Ε ΧΑΟΥΑΡΝΤ ΤΖΕΪΚΟΜΠΣΟΝ

*Μετάφραση:
Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης*

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Φάτε τη σκόνη μου, μτφρ. Αθηνά Μπαλοπούλου,

Εκδ. Πόλις, 2000

Ξεχάστε πια το καλό παιδί, μτφρ. Κωστής Αρβανίτης,

Εκδ. Πόλις, 2002

Η περίπτωση Φίνκλερ, μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης,

Εκδ. Ψυχογιός, 2011

Αστική Ζωολογία, μτφρ. Γιώργος-Ίκαρος Μπαμπασάκης,

Εκδ. Ψυχογιός, 2013

Στην Τζένη – εδώ, τώρα, πάντα

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ

Ο λύκος και η ταραντούλα

ΕΠΙΑΣΕ ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΕΝΑΣ γκριζος λύκος με μια ταραντούλα. «Μ' αρέσει το κυνήγι», είπε ο γκριζος λύκος. «Εμένα», αποκρίθηκε η ταραντούλα, «μ' αρέσει να κάθομαι εδωδά και να περιμένω να κοπιάσει η λεία μου». «Δεν είναι μοναχικά έτσι;» ρώτησε ο λύκος. «Κι εγώ θα σε ρωτούσα...» είπε η ταραντούλα. «Δε σε αρρωσταίνει να βγαίνεις για κυνήγι με τη γυναίκα και τα παιδιά σου;» «Είμαι πολύ της οικογένειας εγώ», απάντησε ο λύκος. «Κι έχουν δύναμη οι αριθμοί, ξέρεις».

Η ταραντούλα σταμάτησε να μιλάει, για να συνθλίψει έναν καλλίτριχο που περνούσε, και ύστερα είπε ότι αμφέβαλλε πως ο λύκος, με όλη τη βοήθεια που είχε από την οικογένεια, ήταν τόσο πετυχημένος θηρευτής όσο η ίδια. Ο λύκος έβαλε στοίχημα ένα βδομαδιάτικο σε θηράματα ότι θα πιάσει πιο πολλά απ' όσα η ταραντούλα, και σαν γύρισε στο λημέρι του, μίλησε για το στοίχημα στη γυναίκα του και στα παιδιά του.

«Κέρδισα, μου χρωστάς», είπε στην ταραντούλα όταν ξανασυναντήθηκαν.

«Απόδειξη;»

«Νόμιζα ότι θ' αρκούσε ο λόγος μου, αλλά αν δε με πιστεύεις, πήγαινε δεξ με τα ίδια σου τα μάτια».

Το έκανε αυτό η ταραντούλα και βέβαια διαπίστωσε πως, απ' όλα τα φυσικά θηράματα του λύκου, δεν είχε μείνει κανένα.

«Χαιρετίζω την αποτελεσματικότητά σου», είπε η ταραντούλα, «αλλά τείνω να αναρωτηθώ τι θα τρως από δω και πέρα».

Και τότε ο λύκος έβαλε τα κλάματα. «Αναγκάστηκα ήδη να

φάω τη γυναίκα μου...» παραδέχτηκε. «Και την εβδομάδα που μας έρχεται θ' αρχίσω να τρώω τα παιδιά μου».

«Και μετά;»

«Μετά δε θα μου μένει παρά να φάω και τον εαυτό μου».

Ηθικό δίδαγμα: *Πάντα να αφήνεις κατιτίς στο πιάτο σου.*

ΠΡΩΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΕΝΑ

Το μεγάλο «αν»

i

ΣΕ ΚΑΝΕΝΑΝ ΤΟΥΣ δεν άρεσαν τα πρωινά.

«Άντε πάλι...» μουρμούρισε η Αϊλίν Σόλομονς.

Κατέβασε τα πόδια της από το κρεβάτι και κοίταξε τις πατούσες της. Τα αντιπαθούσε ακόμα και πριν από την προσβλητική παρατήρηση που ξεστόμισε ο Κίβερν. Οι πλατιοί ταρσοί. Τα κοντόχοντρα μεγάλα δάχτυλα, που έμοιαζαν με αντίχειρες, στο ίδιο μήκος με τα άλλα δάχτυλα. Θα της άρεσε να έχει δάχτυλα στο σχήμα του αυλού του Πάνα, όμορφα διαβαθμισμένα, μουσικά, έτσι που ένας θεός των δασών να τα αγγίζει με τα χείλη του. Τα έβαλε στις παντόφλες της, τα έβγαλε πάλι. Οι παντόφλες τα έκαναν, αν μη τι άλλο, ασχημότερα. Πόδια νοικοκυράς. Τα ίδια συνηθισμένα άχαρα πόδια να την πηγαίνουν στην ίδια συνηθισμένη άχαρη ζωή. Δεν είναι να απορείς, άρχισε να σκέφτεται... Αλλά δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει. Δεν είναι να απορείς, τι;

Στην πραγματικότητα δεν υπήρχαν πολλά που να είναι «ίδια συνηθισμένα» στη ζωή της, πέρα από τη συνήθεια να σκέφτεται πως υπήρχαν. Όταν το εξέταζε αντικειμενικά –και ενίοτε μπορούσε να είναι αντικειμενική– ζούσε μέσα στην περιπέτεια. Είχε μετακομίσει πρόσφατα σε καινούργιο σπίτι. Μαζί με έναν καινούργιο φίλο. Σ' ένα καινούργιο χωριό. Είχε αγοράσει καινούργια ρούχα για τη μετακόμιση. Καινούργια γυαλιά ηλίου. Καινούργιο βερνίκι νυχιών. Ακόμα και οι παντόφλες της ήταν καινούργιες. Το σπίτι, καίτοι καινούργιο για κείνη, δεν ήταν και-

νούργιο σπίτι. Φάνταζε υποχθόνια εκκλησιαστικό, κάτι για το οποίο η Αϊλίν είχε τους λόγους της να το αντιπαθεί, λες κι ένας ανυπόληπτος αβάς ή ένας διωκόμενος ιερέας –ένας πάστορας υπερβολικά αυστηρός για το εκκλησίασμά του ή ένας παπάς υπερβολικά φιλήδονος για το δικό του– είχε πάει να κρυφτεί εκεί μέσα και τελικά είχε ξεχάσει από τι κρυβόταν. Στεκόταν το σπίτι εκείδά, πέτρινο μέσα στο κατσούφιασμα και στην υγρασία του, σε μια νοτερή κοιλάδα, μυρίζοντας άγριο σκόρδο και υγρό σχοίνο, αιώνες ολόκληρους. Μήτε το φως της ελπίδας μήτε το φως της αφύπνισης δεν περνούσε από τα μικρά χαμηλά παράθυρά του, τόσο βαθιά ήταν μέσα στην κοιλάδα. Ανέβαλλε την προσδοκία – κι αυτό ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσες να πεις για κείνο. Όποιοι κι αν ζούσαν εκεί πριν από την ίδια ήταν, όπως και η γύρω βλάστηση, ούτε ευτυχισμένοι ούτε δυστυχισμένοι. Πάντως, μολονότι την έσκιαζαν οι συνειρμοί που της προκαλούσε, το σπίτι ήταν μια αναβάθμιση σε σχέση με το τετράγωνο κομμάτι από πιτσιλωτό τσιμέντο στο οποίο είχε μεγαλώσει, με θέα, που δεν ήταν θέα, τη βαλτωμένη εκβολή ενός ποταμού –το μουντό βορινό ρεύμα να στάζει εκεί από το πουθενά καθ' οδόν προς το πουθενά– και με την παρέα των αράθυμων γονιών της, που δεν ήταν στ' αλήθεια γονείς της.

Και –και– είχε γνωρίσει έναν καινούργιο άντρα. Αυτόν που είχε μιλήσει προσβλητικά για τα πόδια της.

Η αλήθεια είναι ότι δεν ήταν κάνας θεός των δασών και δε θα άγγιζε τα πόδια της με τα χείλη του ακόμα κι αν ήταν – αλλά αυτό διόλου δεν την παρηγορούσε που πιθανόν να τον είχε χάσει πια. Της είχε –είχε– υποσχεθεί.

Όσο για τα υπόλοιπα –συμπεριλαμβανομένου του νέου φίλου, που ήταν πολύ μεγαλύτερος από κείνη και κάτι σαν κηδεμόνας μάλλον (παράξενο που έλκυε κηδεμόνες)– της φαίνονταν όλα περιστασιακά, μια αναδιευθέτηση των επίπλων, αυτό ήταν όλο. Από κάθε άλλη άποψη παρέμενε πάντα ο εαυτός της. Να τι ήταν σκληρό στις επιφανειακές αλλαγές: φανέρωναν τι δε θα

μπορούσε ποτέ να αλλάξει. Καλύτερα να είχε μείνει εκεί όπου ήταν και να περιμένε. Όσο περιμένεις, δεν απογοητεύεσαι. Μια χαρά ήμουν όσο βρισκόμουν σε αναμονή, συλλογίστηκε. Αλλά ούτε κι αυτό ήταν αλήθεια. Ποτέ δεν ήταν μια χαρά.

Η καρδιά της, κατά διαστήματα, πετάριζε. Αρρυθμία, είχε αποφανθεί ο γιατρός. «Τίποτε ανησυχητικό», είπε όταν είδε τις εξετάσεις. Εκείνη γέλασε. Φυσικά τίποτε ανησυχητικό. Η ζωή δεν είχε τίποτα το ανησυχητικό. Στον τόπο απ' όπου καταγόταν έλεγαν ότι η καρδιά σου πεταρίζει όταν πεθαίνει κάποιος που αγαπάς.

«Κι αν δεν αγαπάς κανέναν;» είχε ρωτήσει τη μητριά της.

«Τότε θα είναι η επέτειος του θανάτου κάποιου που αγαπούσες σε μια προηγούμενη ζωή», είχε απαντήσει η μεγαλύτερη γυναίκα.

Λες και δεν ήταν αρκετά νοσώδης από μόνη της για να μην έχει ανάγκη τέτοιες ανοησίες.

Δεν ήξερε ποιος ήταν ο βιολογικός της πατέρας και η βιολογική της μητέρα, ενώ λίγα θυμόταν από τη ζωή προτού οι ψευτογονείς της τη διαλέξουν από το ορφανοτροφείο θαρρείς και ήταν κάνα πορτοκάλι, εκτός από το πόσο διαφορετικά πίστευε πως έπρεπε να αισθάνεται ένα μικρό κοριτσάκι. Σήμερα, ό,τι κι αν κατάφερνε ή δεν κατάφερνε να θυμηθεί, ένιωθε πολύ μεγαλύτερη από τα είκοσι πέντε που ήταν. Είκοσι πέντε χρόνων. Και αισθανόταν είκοσι πέντε αιώνων. Γιατί όχι; Ή δυόμισι χιλιάδων ετών. Ναι; «Όχι, μην υπερβάλλεις, Αϊλίν», της έλεγαν πάντα οι άλλοι. (Είκοσι πέντε χιλιάδων ετών;) Αλλά δεν υπερέβαλλε η ίδια· εκείνοι ήταν αυτοί που περιόριζαν. Το κεφάλι της ήταν σαν στούντιο ηχοληψίας. Αν συγκεντρωνόταν παρατεταμένα και έντονα, πίστευε καμιά φορά, θα άκουγε τους μεγάλους παγετώνες να σκίζονται και τα πρώτα μαλλιαρά μαμούθ να κατηφορίζουν αργά και βαριά από την Κεντρική Ασία. Ίσως οι πάντες –ακόμα κι όσοι κάνουν περικοπές και συντομεύσεις– μπορούσαν να κάνουν το ίδιο, αλλά ντρέπονταν να μιλήσουν

γι' αυτό. Εκτός κι αν η παιδική ηλικία παρέα με αληθινούς γονείς είχε γεμίσει το μυαλό τους με πιο άμεσες και, ναι, καθημερινές εντυπώσεις. Η γέννησή μας δεν είναι παρά ύπνος και λησμοσύνη – ποιος το είπε;

Χα! – είχε λησμονήσει.

Καλό ήταν που δυσκολευόταν να έχει πρόσβαση στα βιβλία της ιστορίας, που τα ημερολόγια ήταν κρυμμένα ή κατεστραμμένα και οι βιβλιοθήκες έθεταν ευγενικά εμπόδια στην έρευνα, αλλιώς ίσως είχε αποφασίσει να ανασκαλίσει εξονυχιστικά το παρελθόν και να ζήσει τη ζωή της αναδρομικά. Αν όχι για τίποτε άλλο, τουλάχιστον για να ανακαλύψει για ποιον πετάριζε κατά περιόδους η καρδιά της.

Ένα γλιστερό γέρικο σαλιγκάρι σύρθηκε κάτω από το κρεβάτι της, σέρνοντας μια βρομιά από ασπράδι αυγού. Έβαλε τα δυνατά της να μην το συνθλίψει με το ξυπόλυτο άσχημο πόδι της.

Προτού ξεμυτίσει από την αγροικία του το πρωί, ο Κίβερν «Κοκό» Κοέν δυνάμωσε την ένταση στη φορητή τηλεόραση, έβαλε τσάι –φροντίζοντας να τοποθετήσει το φλιτζάνι ανέμελα στο τραπέζι του χολ– κι έλεγξε δύο φορές το τηλέφωνο, για να βεβαιωθεί πως η λειτουργική χρήσιμη συσκευή είναι αναμμένη και αναβοσβήνει. Κάτι που του επέτρεπε να παίρνει και να λαμβάνει τοπικά τηλεφωνήματα μόνο –όλες οι άλλες μορφές ηλεκτρονικής επικοινωνίας είχαν αποκλειστεί έπειτα από ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, ΑΝ ΕΓΙΝΕ, στην ταχεία εξάπλωση του οποίου θεωρήθηκε ότι συνήργησαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης– καθώς το τηλέφωνο άπλωνε ένα κίτρινο της ελνοσισίας ώσπου να τηλεφωνήσει κάποιος και τότε έλαμπε βαθυκόκκινο. Σπανίως χτυπούσε πάντως. Κι αυτό το είχε αφήσει στο τραπέζι του χολ. Και τότε τσαλάκωσε το μεταξωτό κινέζικο χαλάκι –πολύτιμο οικογενειακό κειμήλιο– με το παπούτσι του.

Η πράξη αυτή δε γινόταν εσκεμμένα για να φέρει κάτι στη μνήμη, αλλά συχνά του θύμιζε μια έντονα φεγγαρόφωτη νύχτα,

πολλά χρόνια νωρίτερα, τότε που έπειτα από μια μέρα τεταμένη από κάτι –οικονομικές έγνοιες ή αρρώστια ή κάποια νέα που ο νεαρός Κίβερν υποψιάστηκε ότι θα πρέπει να ήταν πολύ στενόχωρα– ο σαρδόνιος κεφάλτος πατέρας του είχε κλοτσήσει πιο κει το κιλίμι, είχε σηκώσει την ούγια της ρόμπας του και είχε ρίξει έναν ξέφρενο χορό, με τα χέρια και τα πόδια του να πηγαίνουν πάνω κάτω ρυθμικά και μαζί, σαν εκείνα στον πλαστικό σκελετό-παιχνίδι. Δεν είχε πάρει χαμπάρι πως ο γιος του ήταν στη σκάλα κι έβλεπε.

Ο Κίβερν κόλλησε στο σκοτάδι της σκάλας. Έγινε μια σκιά. Ήταν πολύ σκιαγμένος, δεν έβγαλε κιχ. Δεν ήταν του χορού ο πατέρας του. Έμεινε ασάλευτος, αλλά η αγροικία παλλόταν και αντηχούσε με κάθε ταραχή και αγωνία των ενοίκων της –ένιωθε τον ταραγμένο ύπνο των γονιών του μέσα από τις σανίδες του δαπέδου κάτω από το κρεβάτι του, παρότι κοιμόταν σ' ένα δωμάτιο κάτω από το δικό τους– και τώρα η αναστάτωση που ανέδιδε ο φόβος του μαρτύρησε την παρουσία του.

«Σάμι Ντέιβις Τζούνιορ ο Ε#ξαίσιος», του εξήγησε αδέξια ο πατέρας του όταν τον είδε. Η φωνή του ήταν βραχνή και στεγνή, ένα κροτάλισμα μέσα από τα ρημαγμένα του πνευμόνια. Επειδή μίλησε με μια προφορά που φάνηκε αλλόκοτη ακόμα και στον Κίβερν, θαρρείς και δεν είχε ακούσει ποτέ πώς μιλούσαν στο Πορτ Ρόμπεν, εξέφερε τα λόγια του διστακτικά. Έφερε δύο δάχτυλα στο στόμα του, σαν αλήτης που τραβάει μια γερή τζούρα από τη γόπα που είχε βρει σε κάποιον σκουπιδοτενεκέ. Πάντα το έκανε αυτό όταν ήταν να καταπνίξει το έψιλον προτού βγει από τα χείλη του.

Δεν ήξερε ο μικρός. «Ποιος Σάμι Ντέιβις Τζούνιορ; Ποιος Ε#ξαίσιος;» Κι αυτός, ευλαβικά όταν ήταν μπροστά ο πατέρας του –και συχνά ακόμα κι όταν δεν ήταν μπροστά ο πατέρας του– σφράγιζε τα χείλη του όταν άρχιζε μια λέξη από έψιλον. Δεν ήξερε γιατί. Είχε αρχίσει σαν παιχνίδι ανάμεσά τους όταν ήταν πιτσιρικάς. Ο πατέρας του το είχε παίξει με τον δικό

του τον πατέρα, του είχε πει. Αν έλεγες μια λέξη από έπιλον δίχως να θυμηθείς να βάλεις δύο δάχτυλα στο στόμα σου, έχανες μια πεντάρα. Ήξερε ότι κι εκείνος έπρεπε να το παίξει, κι αυτό ήταν όλο. Αλλά γιατί να είναι ο πατέρας του ο Σάμι Ντέιβις Τζούνιορ, όποιος κι αν ήταν ο Σάμι Ντέιβις Τζούνιορ;

«Άνθρωπος του τραγουδιού και του χορού», απάντησε ο πατέρας του. «Ο κύριος Μπο Τζανγκλς. Αυτόν όχι, δεν τον έχεις ακουστά».

Αυτόν; Ποιον αυτόν; Τον Σάμι Ντέιβις Τζούνιορ ή τον κύριο Μπο Τζανγκλς;

Όπως και να 'χε, ακουγόταν πιο πολύ σαν προειδοποίηση παρά σαν δήλωση. *Αν σε ρωτήσει κανείς, δεν τον έχεις ακουστά. Συνεννοηθήκαμε;* Τα παιδικά χρόνια του Κίβερν ήταν γεμάτα τέτοιες προειδοποιήσεις. Με καθεμιά να εκφέρεται σε μια κατά το ήμισυ ξένη γλώσσα. Δεν ξέρεις, δεν είδες, δεν άκουσες. Όταν έκαναν ερωτήσεις οι δάσκαλοι στο σχολείο, ήταν ο τελευταίος που σήκωνε το χέρι: έλεγε πως δεν ξέρει, δεν είδε, δεν άκουσε. Ασφαλής ο αδαής. Αλλά τον ανησυχούσε που ίσως ακουγόταν σαν τον πατέρα του, σαν να ψευδίζει και να ξεγλιστράει σε μια ξένη γλώσσα. Κι έτσι, μιλούσε ψιθυριστά, και ο ψίθυρος τραβούσε τελικά πιο πολύ την προσοχή στην παραξενιά του.

Εν προκειμένω, δεν ήταν ανάγκη να χολοσκάει ο πατέρας του. Ο Κίβερν ούτε τον Σάμι Ντέιβις Τζούνιορ ήξερε ούτε τον Σάμι Ντέιβις Σίνιορ.

Η Αϊλίν δε θα έλεγε όχι σ' έναν τέτοιο πατέρα, όσο αλλόκοτη κι αν ήταν η συμπεριφορά του. Συνέβαλλε, σκεφτόταν, στο να ξέρεις από πού προέρχεται η τρέλα σου.

Αφού έκλεισε και διπλοκλείδωσε την μπροστινή πόρτα, ο Κίβερν γονάτισε και κοίταξε μέσα από τη θυρίδα του γραμματοκιβώτιου στην πόρτα όπως φανταζόταν ότι θα έκανε ένας διαρρήκτης ή κάποιος καταπατητής. Άκουγε την τηλεόραση και μύριζε το τσάι. Είδε το τηλέφωνο να αναβοσβήνει στο κίτρινο, λες κι έκανε αιμοδιάλυση, στο τραπέζι του χολ. Το μεταξωτό κιλίμι,

πρόσεξε ικανοποιημένος, ήταν θαρρείς και το είχαν κάλλιστα ποδοπατήσει τρέχοντας τα πιτσιρίκια του σπιτικού. Κανένας σώφρων άνθρωπος δε θα έφευγε από το σπίτι δίχως να σιάξει το κιλίμι καθώς θα έβγαине.

Είχε κι άλλο ένα, δευτερεύον κίνητρο που τον έκανε να σρabbώσει το κιλίμι. Έδειχνε ότι δεν είχε αξία. Ο νόμος –καίτοι πουθενά δεν ήταν γραμμένος· μια πρόθυμη υποταγή στη συγκράτηση, θα ήταν πιο εύσχημος τρόπος να το θέσουμε, μια προϋπόθεση καταναγκασμού– επέτρεπε μόνο ένα αντικείμενο άνω των εκατό ετών ανά νοικοκυριό, και ο Κίβερν είχε κάμποσα. Η κακομεταχείρισή τους, ήλπιζε, θα κατασίγαζε κάθε καχυποψία.

Στο άκρο της θέας από το γραμματοκιβώτιο ήταν μόλις ορατές οι άκρες από τις δερμάτινες παντόφλες. Φαινομενικά ήταν στο σπίτι, ο καπετάν φασαρίας τζαναμπέτης, πιθανόν χειρονομούσε μπροστά στην τηλεόραση ή διάβαζε τα διαφημιστικά φυλλάδια που είχαν ρίξει στο γραμματοκιβώτιό του μόλις λίγα λεπτά νωρίτερα, εξαιτίας των οποίων, μέσα στη φούρια να τα παραλάβει, είχε αφήσει το τσάι και το τηλέφωνό του πλάι στην πόρτα. Πάντως ήταν στο σπίτι και χαζολογούσε – ή όπως αλλιώς μπορείς να χαρακτηρίσεις ό,τι έκανε.

Ξαναγύρισε στην αγροικία τρεις φορές, ανά δεκαπεντάλεπτα, και κοιτούσε από το γραμματοκιβώτιο για να βεβαιωθεί ότι τίποτα δεν είχε αλλάξει. Κάθε φορά έχωνε το χέρι μέσα, για να είναι σίγουρος πως η θυρίδα στο γραμματοκιβώτιο δεν είχε κολλήσει όσο επιθεωρούσε –κάτι που έπρεπε να επαναληφθεί για να σιγουρευτεί ότι δεν είχε η ίδια η διαδικασία της διαβεβαίωσης προκαλέσει κάνα φρακάρισμα στη θυρίδα του γραμματοκιβωτίου– και μετά πήρε το μονοπάτι του λόφου και βάδισε αφηρημένα προς τη θάλασσα. Προς τη θάλασσα όπου μονάχα κάτι λίγοι ψαράδες αρμένιζαν, επειδή δεν πήγαινες πουθενά πλέοντας σ' αυτήν τη θάλασσα – μια θάλασσα που σε καμία άλλη όχθη δεν έσκαζαν τα νερά της.

Κι εκεί τίποτα δεν είχε αλλάξει. Ο λόφος κατηφόριζε απότο-

μα, κοβόταν σαν κείκ, έπαιρνε ένα βαθύ καπνιστό πορφυρό στα ριζά του· τα νερά δεν έπαυαν να συνάζονται ακαταπόνητα, να αφρίζουν και να φρουμάζουν, κάθε μέρα τα ίδια, τα ίδια, πάντα τα ίδια. Να χαζολογούν να νερά, σαν τον Κίβερν. Πιο θυμωμένα, αλλά δίχως σκοπό κι αυτά.

Αυτό ήταν το μεγαλείο της θάλασσας: δεν είχες λόγο να χολοσκάς για δαύτη. Δεν πήγαινε πουθενά και δεν ήταν δική σου. Κτήτορα δεν είχε κανέναν, και δεν την έκρυβαν αιώνες ολόκληρους, από γενιά σε γενιά, οι άνθρωποι της οικογένειάς σου. Δεν κυλούσε μέσα στο αίμα σου.

Παρ' όλα αυτά, είχε το δικό του παγκάκι. Όχι επισήμως. Δεν είχε γραμμένο το όνομά του, αλλά το σέβονταν οι χωρικοί του Πορτ Ρόμπεν, όπως θα σέβονταν κι έναν τοίχο όπου ο χαζός του χωριού χαζολογούσε με τις ώρες. *Εδώ κάθεται ο Κοκό. Ο χαζούλιακας.*

Δεν τον είχαν για ευήθη. Αν μη τι άλλο, τον είχαν για οξύνουν, και πολύ μάλιστα. Αλλά υπάρχουν περιόδοι στην ιστορία της ανθρωπότητας όπου οξύνοια μπορεί άλλιστα να είναι η ευήθεια.

Αυτή την ώρα, και ιδίως αυτή την εποχή, που σπάνιζαν οι επισκέπτες, είχε συνήθως τους λόφους και τη θάλασσα, που πουθενά δεν πήγαινε, για τον εαυτό του. Μερικές φορές ο Ντένστελ Κρόπλιν, ο πιο κοντινός του γείτονας, ξεμύτιζε από το ανακτιμένο βουστάσιο που το αποκαλούσε εργένικη φωλιά του και πήγαινε κι έβρισκε τον Κίβερν και καθόταν για λίγο μαζί του στο παγκάκι προκειμένου να γκρινιάξει, με τον τρόπο ενός προφήτη που δεν τον τιμούν στην ίδια του τη χώρα, για την τρέλα του κόσμου, την καταβαράθρωση του χωριού και, ως απόδειξη και για τα δύο—καθότι ήταν αυτόκλητος και ιδίοις αναλώμασι χρονικογράφος των καιρών και τούτου του τόπου—την κατακόρυφη πώση των πωλήσεων. Πλανόδιος μπαρμπέρης και επαγγελματίας ντόπιος, περιπολούσε στους λόφους και στα καπηλειά του Πορτ Ρόμπεν, υπερασπίζοντάς το με τα μάτια του απέναντι σε παρείσακτους, ενώ ντυνόταν σαν γαιοκτήμονας, ψαράς, αγρότης ή τρελός, ανά-

λογα με το τι ρούχα βρίσκονταν πάνω πάνω στη στοίβα στο πάτωμά του –ενίοτε ντυνόταν όλα αυτά μαζί– παρεμβάλλοντας την κονδυλώδη κορμοστασιά του ανάμεσα στο Πορτ Ρόμπεν και στην όποια εξωτερική επίδραση. Πιο πολύ και από θυρωρός, ο Ντέν-σντελ Κρόπλικ ήταν η θύρα η ίδια. Αν και η ιστορία, άλλη μία μορφή παραχαϊδέματος του παρελθόντος, αποθαρρυνόταν, κατάφερε να καταστεί κέρβερος ανεπίσημος των μυστικών του Πορτ Ρόμπεν και ιστορητής των ιστοριών του με το να διατηρεί την αφήγηση πιο συνοπτική και πιο γλυκιά από την ομιλία του, που, ιδίως όταν κούρευε, μάνιαζε σαν τη θάλασσα. Το Πορτ Ρόμπεν, που αρχικά λεγόταν Λάτζβενοκ, υπήρξε κάποτε ένα απόρθητο οχυρό των παλιών τρόπων, ενώ τώρα δεν ήταν πια. ΤΕΛΟΣ. Αυτό ήταν το ζουμί της *Σύντομης ιστορίας του Πορτ Ρόμπεν*, με λίγους χάρτες και σχεδιαγράμματα, καμωμένα με το χέρι του, και μια σειρά κωμικές υποσημειώσεις, όπου παρέθετε τον ίδιο του τον εαυτό.

Τίποτα περισσότερο, για να είμαστε ακριβείς, από ένα φυλλάδιο για επισκέπτες που θα προτιμούσε να τους κρατήσει μακριά από τούτα τα μέρη, η *Σύντομη ιστορία του Πορτ Ρόμπεν* διετίθετο προς πώληση πλάι στο ταμείο σε κάθε τουριστικό κατάστημα. Οι όποιοι ελάχιστοι τουρίστες την αγόραζαν μαζί με το γλύκισμά τους. Αλλά για τον συγγραφέα της, η *Ιστορία* σήμαινε κάτι ανάμεσα στην ευμάρεια και στην καταστροφή. Και με αυτό εννοούσε τόσο του χωριού όσο και τη δική του. Έκανε έλεγχο κάθε μέρα να δει τι είχε πουλήσει, βάζοντας πάνω στα ίδια ντανιασμένα αντίτυπα κι άλλα, υπογεγραμμένα, τα οποία έβγαλε από έναν αλλόκοτα παραγεμισμένο γυλιό, που περιείχε επίσης χτένες, ψαλίδια, συνδετήρες και σαμπουάν και μαλακτικά, καμωμένα, σύμφωνα με μια μυστική συνταγή, από ρείκια και γαϊδουράγκαθα και αγριολούλουδα που φύτρωναν στον απεριποίητο κήπο του στον λόφο. Τα κουβαλούσε όλα αυτά με υπερβάλλοντα ζήλο, θαρρείς και θυσίαζε την υγεία του για χάρη της ανθρωπότητας, από κατάσταση σε κατάσταση. Από το να πιάνουν κουβέντα μαζί του για τις πωλήσεις, που δεν τις θεωρούσε

ποτέ ικανοποιητικές, οι μαγαζάτορες προτιμούσαν να του αδειάζουν τη γωνιά και να τον αφήνουν να τους φορτώνει με όσα από τα φυλλάδιά του έκρινε αναγκαίο να έχουν. Κάποιοι από αυτούς μάλιστα αγόραζαν κάμποσα αντίτυπα από μόνοι τους. Τα έκαναν δώρο γενεθλίων σε συγγενείς που δε συμπαθούσαν. Οτιδήποτε αρκεί να μην τον υποστούν ξανά να μαίνεται μέσα στο κατάστημα τους εναντίον του μασταρδέματος των καιρών, να ξεφυσάει με τα ανεμοδαρμένα μάγουλά του, να τραβάει το όλο κόμπους φουλάρι στον λαιμό του με σαρκαστική οργή, λες κι αυτό ήταν όλο κι όλο που κρατούσε το κεφάλι του ενωμένο με το κορμί του.

Κάποια πρωινά, σαν ανταπόδοση για την ευκαιρία να πει τα δικά του, ο Ντένσοντελ ξύριζε δωρεάν τον Κίβερν. Φοβούμενος για το λαρύγγι του –μιας και ήταν σίγουρος ότι ο Ντένσοντελ τον έβλεπε σαν την ενσαρκωμένη απόδειξη, αν όχι και σαν την πρωταρχική αιτία, της ερείπωσης του Πορτ Ρόμπεν– ο Κίβερν έβγαζε ήχους συμφωνίας με ό,τι κι αν του έλεγε ο Ντένσοντελ. Άπαξ κι έπιανε στο χέρι το ξουράφι, ο Ντένσοντελ Κρόπλικ άφηνε κατά μέρος όλα τα προσχήματα ότι μιλάει μια γλώσσα κοινή και για τους δύο. Μιλούσε σε μια διάλεκτο που ήταν πιο ηλικιωμένη και πιο άγρια από τους λόφους και τα βράχια, ξεστομιζόντας σαν να βήχει ήχους που θύμιζαν μπινελίκια, χρησιμοποιώντας λέξεις που ο Κίβερν δεν είχε ακούσει ποτέ σε όλη του τη ζωή και που πίστευε, τη μισή ώρα, ότι δεν υπήρχαν στην πραγματικότητα. Αντί να κάνει την όποια προσπάθεια να αποκρυπτογραφήσει έστω και μία από τις λέξεις αυτές, προτιμούσε να συγκεντρώνεται στην ιδέα πως ο άνεμος παίρνει τις τρίχες που του έκοβε ο Ντένσοντελ και τις στέλνει σπειροειδώς στη θάλασσα ανά τούφες, σαν σπόρια από πικραλίδες.

Λίγο το λίγο, η θάλασσα τον διεκδικούσε.

Σήμερα το πρωί, προς ανακούφιση του Κίβερν, ο Ντένσοντελ Κρόπλικ δεν εμφανίστηκε, κι έτσι μπορούσε να καθίσει και να δυσανασχετήσει μόνος του. Ακόμα και οι γλάροι, σαν να οσμίστηκαν τη δυσφορία του, κρατήθηκαν σε απόσταση.

Ήταν ψηλός, λεπτός, με χρυσά μαλλιά (αν και άρχιζαν να αραιώνουν) και βιάδιζε και κινιόταν λες και ζητούσε συγγνώμη για το ύψος του. Έλεγαν, με όλη την παραξενιά του, πως έχει ευγενικά, καλοσυνάτα μάτια. Σηκωνόταν, ξεδιπλώνοντας το ύψος του, από το παγκάκι και ύψωνε το βλέμμα στον ουρανό. «Ιησού Χριστέ!» αναφωνούσε τη στιγμή που ένιωθε άνετα, δίχως άλλο λόγο παρά μονάχα για να κορυφώσει τη φωνή του πάνω από τις άλλες φωνές, εκείνες που άκουγε μέσα στο κεφάλι του.

Καλύτερα μια φωνή που μπορούσε να την ελέγξει παρά μια ανεξέλεγκτη φωνή. Δεν ήταν φαντασιοκόπος, αλλά υπήρχαν στιγμές που έπαιρνε τον ήχο από ένα θαλασσοπούλι ή το μακρινό γέλιο των ψαράδων –δεν αμφέβαλλε πως έκανε λάθος– για κραυγή που ζητούσε βοήθεια. «Κίβερν!» νόμιζε πως άκουγε. Οι δύο συλλαβές προφέρονταν με την ίδια απουσία έμφασης. Η φωνή της νεκρής μητέρας του. Η φωνή μιας άρρωστης γυναίκας, τέλος πάντων. Τρεμουλιαστή και επιτιμητική, καθώς έπρεπε να ακουστεί πάνω από μια φθονερή, διαγκωνιζόμενη πολλαπλότητα φωνών και κραυγών, αποσπασμένη τώρα από το πρόσωπο στο οποίο ανήκε. «Κί-βερν!»

Δεν ήταν και πολύ δεμένος με τη μητέρα του, κι έτσι φαντάστηκε πως είναι ένα παιχνίδι που του παίζει η λαχτάρα. Θα ήθελε πολύ να τον καλεί εκείνη.

Αλλά διέκρινε έναν κίνδυνο στο να αποδίδει τούτη την πρωτοκαθεδρία στη φαντασία του: πώς θα καταλάβαινε τη διαφορά αν μια μέρα κάποιος τωόντι φώναζε και ζητούσε τη βοήθειά του;

Δεν ήταν ευτυχισμένος, αλλά σ' αυτό εδώ το μέρος ήταν όσο πιο ευτυχισμένος γινόταν μέσα στη δυστυχία του. Η θάλασσα προσφέρει ένα μεγαλείο στη μικρότητα του ανικανοποίητου που νιώθουν οι άνθρωποι, στις δυσαρέσκειές τους, και ο Κίβερν Κοέν με ευγνωμοσύνη δεχόταν τούτη τη φιλοφρόνηση, ξέροντας ότι τα ανικανοποίητά του δεν ήταν μεγαλύτερα από των περισσότερων ανθρώπων –η μοναξιά και η αίσθηση απώλειας προσανατολισμού (ή μήπως η αίσθηση ότι δεν είχε ποτέ προσανατολισμό;)– μιας από

νωρίς επελαύνοντας μέσης ηλικίας. Τίποτα περισσότερο. Όπως ο πατέρας του πριν από αυτόν, και αισθανόταν δυνατότερο τον δεσμό με τον πατέρα του απ' ό,τι με τη μητέρα του, αν και δεν έλεγε πολλά αυτό, πλάνιζε και τόνευε και σκάλιζε ξύλο για να βγάξει το ψωμί του –αδράχτια, ορθοστάτες, κηροπήγια, γαβάθες, κουτάλες για την τουριστική βιομηχανία, που τα πουλούσε στα ντόπια καταστήματα– και το να πλανίζεις ξύλο ήταν μια μονότονη και βαρετή δουλειά. Δεν είχε συγγενείς εν ζωή, θείους, ανιψιές, ξαδέλφια, κάτι ασυνήθιστο σε τούτα εδώ τα μέρη, όπου καθένας ήταν σαν χέρι κολλημένο σ' ένα γιγάντιο χταπόδι. Ο Κίβερν δεν ήταν ενωμένος με κανέναν. Δεν είχε κανέναν να αγαπήσει και κανέναν να τον αγαπήσει. Αν κι αυτό ήταν έως έναν βαθμό λόγω του επαγγέλματος –σαν και το φεγγάρι, αυτός που τον τόρνο στρέφει μόνος του στρέφει– αποδέχτηκε πως ήταν και ψεγάδι του χαρρακτήρα του. Ήταν μόνος επειδή δεν έκανε ούτε λάμβανε κλήσεις στο τηλέφωνό του, επειδή παραμελούσε τους φίλους του και, ακόμα χειρότερα, ήταν ένας εραστής που εύκολα αναστατώνόταν και σκεφτόταν υπερβολικά κι επειδή ήταν σαράντα χρόνων.

Το να ερωτεύεται ήταν κάτι που το έκανε από καιρού εις καιρόν, αλλά ποτέ δεν ήταν ικανός να μείνει ερωτευμένος ή να κάνει μια γυναίκα να μείνει ερωτευμένη μαζί του. Τίποτα δραματικό δε συνέβαινε. Δεν έπεφτε κανένας στη θάλασσα από τα απόκρημνα τα βράχια. Σε σύγκριση με τη βία με την οποία άλλα ζευγάρια καβγάδιζαν δημοσίως στο Πορτ Ρόμπεν, τα φλερτ του –καθότι σπανίως ήταν κάτι περισσότερο– έφταναν σ' ένα τέλος με υποδειγματική αβρότητα και από τις δύο μεριές. Το διέλυαν, αυτή είναι η καλύτερη διατύπωση, σαν τη βαθμιαία αποσύνθεση ενός χαρτόκουτου που έχει μείνει έξω στη βροχή. Καμιά φορά, αραιά και πού, του έλεγε κάποια γυναίκα πως ήταν υπερβολικά σοβαρός, δύσκολος, έντονος, απόμακρος και ίσως λιγάκι τσατίλας. Κι αυτός κουνούσε το κεφάλι. Εντάξει, ναι, ήταν τσατίλας. Ήταν δύσκολος, ακανθώδης σαν σκαντζόχοιρος, σύμφωνοι. Η πιο πρόσφατη παράπλευρη απώλεια της ακανθώδους

ιδιουσυγκρασίας του ήταν μια εμβρυώδης σχέση που είχε υποσχεθεί πιο πολύ απ' ό,τι συνήθως να ανακουφίσει τη μοναχική μονοτονία της ζωής του και να της προσφέρει ίσως μια κάποια ικανοποίηση. Η Αϊλίν Σόλομονς ήταν μια τρεμάμενα λεπτεπίλεπτη καλλονή με ατίθασα μαλλιά και μια καρδιά που πετάριζε και καταγόταν από ένα βορεινό νησιωτικό χωριό ακόμα πιο απόμακρο και ρημαγμένο και από το Πορτ Ρόμπεν. Είχε έρθει στα νότια με μια μεγαλύτερη συνοδό, που ο Κίβερν την πήρε για θεία της, στην οποία είχαν κληροδοτήσει ένα ακίνητο σε μια υγρή, αλλά παραδεισένια κοιλάδα που λεγόταν, τόσο εύστοχα, Κοιλάδα του Παραδείσου.

Κάμποσα χρόνια είχε να μείνει άνθρωπος σ' αυτό το σπίτι. Οι σωλήνες έσταζαν, υπήρχαν ακόμη αράχνες στα μπάνια, γυμνοσάλιαγκες είχαν αφήσει τις υπογραφές τους σε όλα τα παράθυρα, πιστεύοντας ότι το μέρος αυτό τους ανήκει, ο κήπος ήταν γεμάτος αγριόχορτα και ζιζάνια που έμοιαζαν με πελώρια λάχανα. Ήταν σαν αγροικία από παιδικό παραμύθι, κάτι απειλητικό και μαγευτικό συνάμα, ένας κήπος γεμάτος μυστικά. Ο Κίβερν καθόταν και κρατούσε το χέρι της Αϊλίν σε σπασμένες σεξ λονγκ στα ψηλά χορτάρια και απολάμβαναν ένα απρόσμενα ζεστό ανοιξιάτικο απόγευμα, να είναι οι δυο τους αφηρημένα συνδεδεμένοι με τη χρηστική κονσόλα που άπλωνε στη χώρα πραϋντική μουσική και γαληνευτικές ειδήσεις, όταν το θέαμα των σταυρωμένων μελαψών ποδιών της του θύμισαν ένα παλιό τραγούδι που τραγουδούσε ένας από καιρό λησμονημένος μαύρος τραγουδιστής, το οποίο άρεσε στον πατέρα του να το ακούει με τα στόρια του σπιτιού κατεβασμένα. «Τα πόδια σου πολύ μεγάλα που είναι...»

Εξαιτίας της εγγενούς επιθετικότητάς τους, τέτοιου είδους τραγούδια δεν τα έπαιζαν πια στο ραδιόφωνο. Δεν ήταν απαγορευμένα –τίποτα δεν ήταν απαγορευμένο– απλώς δεν παίζονταν. Αφήνονταν να περιπέσουν σε αχρησία, όπως ακριβώς η λέξη «αχρησία». Το λαοφιλές γούστο είχε κάνει αυτό που τα έδικτα και οι προγραφές δεν είχαν καταφέρει ποτέ να κάνουν, κι

όπως ακριβώς συμβαίνει πια με τα βιβλία, όπου οι αναγνώστες προτιμούν απομνημονεύματα φτωχών οι οποίοι έγιναν πλούσιοι, τσελεμεντέδες και ροζ λογοτεχνία, έτσι κι ως προς τη μουσική επιλέγουν γλυκερά ερωτοτρογάγουντα.

Παρασυρμένος από τη μέρα, ο Κίβερν άρχισε να παίζει σ' ένα φανταστικό πιάνο και με μιαν αγενώς κωμική φωνή να κάνει σερενάτα για τα πόδια τα μεγάλα της Αϊλίν.

Η Αϊλίν δεν καταλάβαινε.

«Ήταν ένα δημοφιλές τραγούδι ενός πιανίστα της τζαζ, του Φατς Γουόλερ», της είπε βάζοντας τα δύο δάχτυλα στα χείλη του.

Έπρεπε να της εξηγήσει τι είναι η τζαζ. Η Αϊλίν δεν είχε ακούσει ποτέ τζαζ. Και η τζαζ, καίτοι δεν ήταν προγραμμαμένη ακριβώς, δεν ακουγόταν στο ραδιόφωνο. Ο αυτοσχεδιασμός δεν ήταν πλέον της μόδας. Υπήρχε χώρος μονάχα για ένα «αν» στην ανάκατη ανάστατη ανθρώπινη ζωή. Οι άνθρωποι ήθελαν πια να είναι σίγουροι, όταν άρχιζε ένα μουσικό κομμάτι, για το πού ακριβώς το πήγαινε και πού θα τέλειωνε. Με το πνεύμα συνέβαινε το ίδιο. Η μη προβλεψιμότητά του τάραζε τα νεύρα των ανθρώπων. Και η τζαζ ήταν πνεύμα εκπεφρασμένο μουσικά. Αν και είχε φτάσει στην ηλικία των δέκα ετών δίχως να ξέρει τον Σάμι Ντέιβις Τζούνιορ, ο Κίβερν ήξερε από τζαζ μέσω της ημιμυστικής συλλογής παλιών cd του πατέρα του. Αλλά τουλάχιστον δεν ήταν ανάγκη να πει στην Αϊλίν ότι ο Φατς Γουόλερ ήταν μαύρος. Λόγω της ηλικίας της, ήταν μάλλον απίθανο να θυμάται μια εποχή όπου οι δημοφιλείς τραγουδιστές δεν ήταν μαύροι. Και πάλι, δεν ήταν θέμα νόμων ή εξαναγκασμών. Μια συναινετική κοινωνία σήμαινε ότι κάθε κομμάτι της συγκατατίθεται με ευγνωμοσύνη –την ευγνωμοσύνη αυτών που τους απαλλάσσει η Θεία Πρόνοια– στην αρχή της ομαδικής έμφυτης κλίσης. Οι άνθρωποι με αφροκαραϊβική καταγωγή ήταν ό,τι πρέπει από ιδιοσυγκρασία και σωματική διάπλαση για τη διασκέδαση και τον αθλητισμό, κι έτσι τραγουδούσαν κι έτρεχαν κατοστάρια. Άνθρωποι που κατάγονταν από την ινδική υποήπειρο, χα-

ρισματικοί στα ηλεκτρονικά θαρρείς εκ γενετής, αναλάμβαναν να εγγυηθούν ότι δε θα έμενε καμία οικογένεια δίχως λειτουργική χρήσιμη τηλεφωνική συσκευή. Ό,τι είχε απομείνει από την πολωνική κοινότητα καταπιανόταν με τα υδραυλικά· όσοι Έλληνες υπήρχαν ακόμη άλλο δεν έκαναν από το να σπάνε πιάτα. Εκείνοι από τα κράτη του Κόλπου και του Λεβάντε που οι παππούδες τους δεν είχαν σπεύσει να εγκαταλείψουν τη χώρα ενόσω γινόταν ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, ΑΝ ΕΓΙΝΕ –φοβούμενοι ότι θα τους φορτώσουν την κατηγορία πως έριχναν λάδι στη φωτιά, φοβούμενοι τωόντι πως η φωτιά θα τους κατέτρωγε κι αυτούς μετά– άνοιξαν φαγάδικα με λιβανέζικες λιχουδιές και ναργιλέδες, κρατούσαν χαμηλά το κεφάλι και καταθλίβονταν από την απραξία. Καθένας ανάλογα με τα χαρίσματά του.

Μιας και δεν είχε ακούσει παρὰ μονάχα μπαλάντες και ερωτοτράγουδα, η Αϊλίν ζοριζόταν πολύ να πιστέψει ότι τα προσβλητικά λόγια που της είχε μόλις τραγουδήσει ο Κίβερν θα μπορούσαν ποτέ να γίνουν στίχοι σε τραγούδι. Η μουσική ήταν η έκφραση της αγάπης.

«Δεν είναι προσβλητικά, καλέ», είπε ο Κίβερν. «Εκτός κι αν κάποιος έχει τη μύγα και μυγιάζεται. Ο πατέρας μου δεν πρόσβαλε ποτέ και κανέναν, κι όμως του άρεσε πολύ αυτό το τραγούδι».

Έλεγε πάρα πολλά, αλλά ο πυκνός, παραμελημένος κήπος προσέδιδε μιαν αυταπάτη ασφάλειας. Ούτε λέξη δε θα μπορούσε να περάσει πέρα από την ηχομόνωση των γιγάντιων σαν λάχανα φύλλων.

Η Αϊλίν δεν καταλάβαινε. «Και γιατί ν' αρέσει τέτοιο πράγμα στον πατέρα σου;»

Ήθελε να της πει ότι ήταν «έ#να τζαζοαστείο», αλλά δίσταζε μπροστά της να φέρει τα δύο του δάχτυλα στο στόμα. Τον είχε ήδη για λίγο αλλόκοτο.

«Του είχε φανεί διασκεδαστικό», απάντησε εντέλει.

Η Αϊλίν κούνησε το κεφάλι της, εξαλείφοντας τη θέα του Κίβερν. Δεν είχε τίποτα να δει σε όλο τον μεγάλο κόσμο παρὰ μο-

νάχα τη θημωνιά από τα μαύρα κορακάτα μαλλιά της. Τίποτε άλλο δεν ήθελε να βλέπει. «Αφού το λες εσύ», του είπε η Αϊλίν, αλλά δίχως να έχει πειστεί. «Και πάλι, όμως, αυτό δεν εξηγεί το γιατί μου το τραγουδάς». Έδειχνε να στενοχωριέται αληθινά. «Είναι πράγματι πολύ μεγάλα τα πόδια μου;»

Ο Κίβερν τα κοίταξε ξανά. «Εν γένει τα πόδια σου, όχι. Ίσως οι αστράγαλοι, ναι, είναι λίγο...»

«Και με μισείς, λες, επειδή είναι λίγο χοντροί οι αστράγαλοί μου;»

«Αν σε μισώ; Μα όχι βέβαια, δε σε μισώ. Είναι το χαζό τραγουδάκι που το λέει». Θα μπορούσε να της πει «Σ' αγαπάω», αλλά ήταν πολύ νωρίς. «Οι χοντροί αστράγαλοί σου μ' ελκύουν τόσο», συνέχισε. «Είμαι κομμάτι διεστραμμένος, βλέπεις».

Βγήκε λάθος. Ήθελε να το πει για αστείο. Θέλοντας να κάνει ένα αστείο, συχνά τα έμπλεκε άσχημα, καθώς, όπως και ο πατέρας του, δε διέθετε την καθησυχαστική γοητεία που είναι αναγκαία για να μετριαστεί η σκληρότητα που ελλοχεύει στα αστεία. Ίσως ο πατέρας του είχε την πρόθεση να είναι σκληρός. Ίσως κι αυτός, ο Κίβερν, το ίδιο. Παρά τα ευγενικά, καλοσυνάτα μάτια του.

Η Αϊλίν Σόλομονς αναποκοκκίνισε και σηκώθηκε από τη σεξ λονγκ της, κοπανώντας στην κονσόλα και χύνοντας το κρασί που έπιναν.

Κρασί από άνθη κουφοξυλιάς, ελαφρύ, άρα δεν μπορεί να ήταν δικαιολογία το κρασί.

Μέσα στην ταραχή της έδειχνε να τρέμει σαν τα φύλλα ενός φοίνικα στην ανεμοθύελλα.

«Και το χοντρό σου το κεφάλι, να τι μ' ελκύει διεστραμμένα σε σένα», του είπε. «Αν και όχι, ούτε αυτό μ' ελκύει, χοντροκέφαλε!»

Τη λυπήθηκε, και εξαιτίας της περιττής αγένειας στα λόγια του και του φόβου που φανέρωναν τα μάτια της τη στιγμή που του μίλησε έτσι. Μα τι νόμιζε; Ότι θα τη χτυπούσε;

Δεν του είχε μιλήσει για τη ζωή στο κρύο βορινό αρχιπέλαγος όπου είχε μεγαλώσει, αλλά δεν αμφέβαλλε ότι στα βασικά

θα ήταν σαν κι εδώ. Ο ίδιος αχανής και παγωμένος ωκεανός να φτάνει και στους δύο τόπους. Οι ίδιοι μπερδεμένοι άνθρωποι, ακόμα πιο ευερέθιστοι και ευέξαπτοι έπειτα από ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, πιο ευέξαπτοι, ναι, και απ' όσο ήταν οι λαθρέμποροι και κατεδαφιστές πρόγονοί τους, να περιπλανιούνται με τσατίλα από καπηλειό σε καπηλειό, έτοιμοι να σηκώσουν το χέρι σε όποια γυναίκα τολμούσε να τους πει όχι ή να τους κάνει την έξυπνη. *Το χοντρό σου κεφάλι;* Της έδειχναν τη χοντρή τους τη γροθιά όποιας δεν ήταν πολύ προσεκτική! Χαμούρεμα πρώτα –το χαμούρεμα είχε γίνει η πιο συνήθης έκφραση ερωτικού ερεθισμού ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες: ένα αντίδοτο στις γλυκανάλατες μπαλάντες που έπαιζε η κονσόλα: χαμούρεψέ την πρώτα και τη βράς μετά. Μια περιττή εκλέπτυνση κατά τον Κίβερν, μιας και το χαμούρεμα ήταν ήδη ένα νταηλίκι κι αυτό.

Η Αϊλίν Σόλομονς του έγνεψε με το κορμί της να φύγει. Ο Κίβερν σηκώθηκε από την σεξ λονγκ αργά σαν γέροντας. Και η ίδια αισθανόταν βαρύθυμη, αλλά το βάρος της λύπης του την εξέπληξε. Δεν ήταν δα και το τέλος του κόσμου. Ίσα που γνωρίζονταν.

Τον κοιτούσε καθώς έφευγε –ενώ από το πάνω παράθυρο η συνοδός της επίσης τον κοιτούσε να φεύγει– ένας άντρας που βάρυνε απ' όσα ο ίδιος έφερε εντός του. Ο Αδάμ, που αφήνει τον κήπο, σκέφτηκε.

Ένωσε ένα σφίξιμο γι' αυτόν, έναν πόνο και για τον ίδιο και για τους άντρες γενικά, κι ας είχαν σηκώσει χέρι μερικοί. Ένας άντρας έφευγε μακριά της, με την πλάτη γερμένη, ντροπιασμένος, ηττημένος, με κάθε στάλα μαχητικότητας να έχει εξαχνωθεί από μέσα του – γιατί να είναι ένα θέαμα που ένιωθε ότι το ξέρει τόσο καλά, ενώ δε θυμόταν ούτε μία στιγμή, πριν από τη σημερινή, που να το έχει δει;

Μόνη και πάλι, η Αϊλίν Σόλομονς κοίταξε τα πόδια της.

ii

Κάμποσα χρόνια πριν από τα γεγονότα που αφηγηθήκαμε πιο πάνω, η Εσμέ Νάσμπανουμ, μια οξυδερκής και ενθουσιώδης ερευνήτρια τριάντα δύο ετών που εργαζόταν στη ΝυνΤώρα, την άτυπη καταγραφή της Δημόσιας Διάθεσης, συνέταξε μια σύντομη αναφορά σχετικά με τη χαμηλού και μεσαίου επιπέδου βία στις περιοχές της χώρας, όπου η μείωση, αν όχι και η ολοσχερής άρση της, αναμενόταν περισσότερο απ' ό,τι σε οιαδήποτε άλλη περιοχή, με δεδομένα τα χρήματα και την ενέργεια που δαπανήθηκαν για την εκρίζωσή της.

«Πολλά έχουν γίνει και πολλά εξακολουθούν να γίνονται», έγραψε, «προκειμένου να απαλυνθεί η εντόπια επιθετικότητα ενός λαού που έχει πολεμήσει σε χίλιους πολέμους κι έχει νικήσει στους περισσότερους, ιδίως σ' εκείνες τις στρεβλές στενωπούς και στις κρυφές κόγχες της χώρας όπου, καίτοι τα κωδωνοστάσια των ναών δεσπόζουν πάνω από τις βατουλιές, η πλέον ηδεία ανάσα της ανθρώπινης καλοσύνης σπανίως, μέσα στην ιστορία, γίνεται αισθητή. Αλλά μερικά γνωρίσματα παραμένουν ανεκρίζωτα. Όσο ψηλότερα τα κωδωνοστάσια, ως φαίνεται, τόσο πιο χαμηλά τα πάθη που δεν παύει να γεννάει. Ο πληθυσμός κλαίει σαν ακούει συναισθηματικές μπαλάντες, καταβροχθίζει λαίμαργα ιστορίες που μιλούν για αναποδιές οι οποίες ξεπεράστηκαν και τείνει να πιστεύει φλογερά στις αρετές του γάμου και της οικογενειακής ζωής, και όχι μόνο εμμένει η παλιά βανανυσότητα τόσο στις αγροτικές κοινότητες όσο και στους αστικούς συνοικισμούς μας, αλλά επιπλέον, όπως δείχνουν τα στοιχεία, αναδύεται μια καινοφανής και κακεντρεχής φιλονικία στα σπίτια, στους χώρους εργασίας, στους δρόμους μας, ακόμα και στα γήπεδά μας».

«Έχεις την ατυχή τάση να το παρακάνεις», της είπε ο προϊστάμενός της μόλις διάβασε την αναφορά. «Μπορώ να σου προτείνω να διαβάξεις λιγότερα μυθιστορήματα;»

Η Εσμέ Νάσμπαουμ χαμήλωσε το κεφάλι της.

«Πρέπει επίσης να ρωτήσω... Είσαι άθεη;»

«Πιστεύω ότι δεν είμαι υποχρεωμένη να απαντήσω», αντιγύρισε η Εσμέ.

«Είσαι λεσβία;»

Και πάλι, η Εσμέ αντέτεινε το δικαίωμά της στα προσωπικά δεδομένα και στη σιωπή.

«Φεμινίστρια;»

Σιωπή για μία ακόμα φορά.

«Δε ρωτάω», συνέχισε ο Λούθηρος Ραμπίνοβιτς στο τέλος, «επειδή είμαι αντίθετος στον αθεϊσμό, στον λεσβιασμό ή στον φεμινισμό. Σ' αυτό τον χώρο εργασίας δεν έχουμε προκαταλήψεις. Είμαστε διάκονοι και λειτουργοί μιας δίχως προκαταλήψεις κοινωνίας. Αλλά ορισμένα είδη υπερευαίσθησίας, παρότι ολωσδιόλου αποδεκτά και επαινετά ως τέτοια, ενδέχεται ενίοτε να στρεβλώνουν τα ευρήματα των ερευνών, όπως αυτά που μου παρουσίασες. Προφανώς έχεις κι εσύ τις προκαταλήψεις σου, κατά της εκκλησίας εν προκειμένω κι αυτά που χαρακτηρίζεις ως “βάνανουσα” και “κακεντρεχή” άλλοι θα τα ερμήνευαν ως εκφράσεις φυσικής ρώμης και ζωτικότητας. Το να συνεχίζουμε το ίδιο βιολί σχετικά με ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, ΑΝ ΕΓΙΝΕ, ως εάν να έγινε, αν έγινε, χτες είναι σαν να απομυζούμε απ' τη χώρα τη ζωτική της δύναμη».

Η Εσμέ κοιτούσε γύρω της όσο μιλούσε ο Ραμπίνοβιτς. Πίσω από το κεφάλι του ένα LED κυλιόμενο μήνυμα επαναλάμβανε τη συμβουλή που διέδιδε σε όλη τη χώρα η ΝυνΤώρα εδώ και παραπάνω από ένα τέταρτο του αιώνα: «Χαμογέλα στον γείτονά σου, αγάπα τον/τη σύζυγό σου, άκου μπαλάντες, πήγαινε σε μιούζικαλ, χρησιμοποίησε το τηλέφωνό σου, να συζητάς, να εξηγείς, ν' ακούς, να συμφωνείς, να απολογείσαι. Το να μιλάς είναι καλύτερο απ' το να σιωπάς, η τραγουδιστή λέξη είναι καλύτερη απ' τη γραπτή, μα τίποτα δεν είναι καλύτερο απ' την αγάπη».

«Καταλαβαίνω απόλυτα αυτά που λέτε», αποκρίθηκε η Εσμέ με ήρεμη φωνή όταν βεβαιώθηκε πως ο προοιστάμενος είχε ολο-

κληρώσει, «και δε λέω τίποτα περισσότερο απ' το ότι δε θεραπευόμαστε τόσο αποτελεσματικά όσο διατεινόμαστε. Η ανησυχία μου έγκειται στο ότι αν δε μεριμνήσουμε, απλώς θα επαναλαμβάνουμε τα λάθη που μας οδήγησαν σ' ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, ΑΝ ΕΓΙΝΕ, κατ' αρχάς. Μόνο που αυτήν τη φορά δε θα στρέψουμε σε άλλους τον θυμό και τη δυσπιστία μας».

Ο Λούθηρος Ραμπίνοβιτς σχημάτισε μια πυραμίδα με τα δάχτυλά του. Για να δείξει απεριόριστη υπομονή. «Το παρατραβάς», αποκρίθηκε, «χαρακτηρίζοντας “λάθη” τις ενέργειες που ίσως είχαν κάνει ή και όχι οι παππούδες μας. Το παρατραβάς επίσης λέγοντας ότι έστρεψαν τον “θυμό” και τη “δυσπιστία” τους σε “άλλους”. Δε θα έπρεπε να είναι απαραίτητο να υπενθυμίζω σε κάποιον της θέσης σου ότι, τόσο στην κατανόηση του παρελθόντος όσο και στην προστασία του παρόντος, δε μιλάμε για “μας” και για “κεινους”. Δεν υπήρχαμε “εμείς” και δεν υπήρχαν “άλλοι”. Ήταν καιροί αταξίας, αυτό όλο κι όλο ξέρουμε».

«Με το οποίο, αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς με τον εαυτό μας», τόλμησε να τον διακόψει η Εσμέ, «κανένα κομμάτι της κοινωνίας δεν τα πήγε καλά. Δεν κατηγορώ κανέναν. Είτε έγινε άσχημα είτε έγινε καλά, ό,τι έγινε έγινε. Το τότε ήταν τότε. Δεν είναι ανάγκη να πούμε άλλα – σ' αυτό συμφωνούμε. Κι όπως ακριβώς δε ρίχνουμε φταίξιμο, έτσι και δεν προβαίνουμε σε βελτιώσεις, ακόμα κι αν είναι αναγκαίες οι βελτιώσεις και υπάρχουν τρόποι να γίνουν. Αλλά γιατί να υπάρχει το παρελθόν αν όχι για να διδασκόμαστε απ' αυτό και...»

«Το παρελθόν υπάρχει για να το ξεχνάμε».

«Αν μπορώ να προσθέσω μία λέξη...»

Ο Λούθηρος Ραμπίνοβιτς γκρέμισε την πυραμίδα. «Θα εξετάσω την αναφορά σου».

Την επόμενη μέρα, καθώς πήγαινε στη δουλειά της ως συνήθως, τη χτύπησε ένας μοτοοικλετιστής που είχε ανέβει στο πεζοδρόμιο με «μανιασμένο θυμό», όπως είπαν κάποιοι περαστικοί.

Συμπτώσεις συμβαίνουν.

iii

Η Αϊλίν, τέλος πάντων –όποια κι αν ήταν η κατάσταση των πραγμάτων στην υπόλοιπη χώρα, και τώρα άλλοι έλεγαν ανοιχτά αυτά που είχε πει η Εσμέ Νάσμπλουμ στην κατασιγασμένη από καιρό αναφορά της– είχε έναν άσχημο μώλωπα κάτω από το δεξί της μάτι όταν την είδε για πρώτη φορά ο Κίβερν να στέκεται πίσω από ένα στενόμακρο σανιδένιο τραπέζι όπου ήταν απλωμένα για πούλημα πελτέδες, μαρμελάδες, μικρά κέικ, πίκλες, γλάστρες και χάριτινα λουλούδια.

«Νόστιμη κοπέλα αυτή εκεί...» ψιθύρισε στο αυτί του κάποιος που ο Κίβερν δε γνώριζε.

«Ποια λες;» ρώτησε ο Κίβερν, μη θέλοντας να φανεί αγενής αλλά ούτε και ιδιαίτερα ευγενικός.

«Αυτή εκεί. Με τα πολλά μαλλιά και το μαυρισμένο μάτι».

Αν είχε διάθεση για κουβεντολόι ο Κίβερν, μπορεί και να είχε απαντήσει πως ανάμεσα σ' αυτές που πουλούσαν κομπόστες και λουλούδια υπήρχαν κι άλλες γυναίκες με μαυρισμένο μάτι. Αλλά ναι, τα μαύρα μαλλιά –πυκνά και, ως φαίνεται, αρκετά ζεστά ώστε να είναι φωλιά για κάποιο θρυλικό και, του άρεσε να πιστεύει, επικίνδυνο πλάσμα– του έκαναν μεγάλη εντύπωση. «Α, ναι, τη βλέπω», αποκρίθηκε, εννοώντας: «Άσε με ήσυχο».

Απτόητος ο άγνωστος, συνέχισε. «Θα πει ότι κοπάνησε κατά λάθος σε μια πόρτα. Η συνηθισμένη δικαιολογία. Θέλει φροντίδα, κατά την ταπεινή μου γνώμη».

Ο άγνωστος ήταν ντυμένος σαν δημοπράτης – γουρουνιών, συλλογίστηκε ο Κίβερν. Είχε χοντρό λαιμό όλο ζάρες, που πτωχώνονταν πάνω από τον γιακά του τουίντ σπορ σακακιού του, και την ερεθισμένη επιδερμίδα κάποιου που πέρασε πάρα πολύ χρόνο κοντά σε λίπασμα, κοπριά και, ναι, χρήμα.

«Α, ναι», επανέλαβε ο Κίβερν, στρέφοντας το βλέμμα του αλλού. Ήλπιζε πως η διόλου φιλική συμπεριφορά του θα καθιστούσε ξεκάθαρο ότι δεν του ήταν ευπρόσδεκτη η εμπιστευτικότητα,

αλλά μάλλον δεν το κατέστησε επαρκώς ξεκάθαρο, μιας και ο τύπος τον πήρε αγκαζέ και προθυμοποιήθηκε να τον συστήσει.

«Όχι, όχι, δεν είναι απαραίτητο», είπε σταθερά ο Κίβερν. Ενδιαφερόταν για τους αγνώστους ενστικτωδώς, αλλά τούτος εδώ, με τον επίβουλο και επίμονο τρόπο του, τον φόβιζε και τον θύμωνε.

Παρ' όλα αυτά, οι συστάσεις έγιναν. Σχεδόν δεν κατάλαβε πώς ο Κίβερν.

«Αϊλίν Σόλομονς, Κίβερν Κοέν. Το λοιπόν, Κίβερν Κοέν... Γνωρίζετε τώρα».

Αντάλλαξαν μια χειραψία, και ο μεσάζων εξαφανίστηκε.

«Φίλος σου;» ρώτησε την κοπέλα ο Κίβερν.

«Δεν τον έχω ξαναδεί. Δεν μπορώ να φανταστώ από πού ήξερε το όνομά μου».

«Κι εγώ το ίδιο αναρωτιέμαι».

Κοιτάχτηκαν κάπως ανήσυχα.

«Πάντως από δω είσαι... Έτσι δεν είναι;» ρώτησε η κοπέλα.

«Ναι, αλλά ούτε κι εγώ τον έχω ξαναδεί. Εσύ προφανώς δεν είσαι από δω».

«Φαίνεται;»

«Φαίνεται, αφού δεν έχουμε ξανασυναντηθεί. Από πού είσαι λοιπόν...;»

Εκείνη τίναξε τον αντίχειρά της πάνω από τον αριστερό της ώμο, σαν να του έλεγε να του δίνει.

«Θες να φύγω;»

«Όχι. Συγγνώμη, σου έδειχνα από πού είμαι. Αν είναι προς τα κει ο βορράς, είμαι από κει. Συμπάθα με, είμαι κάπως νευρική. Μ' έσκιαξε αυτό που μόλις έγινε. Δεν είμαι τόσο καιρό εδώ ώστε να ξέρουν το όνομά μου...»

Κοίταξε ανήσυχα γύρω της – ο Κίβερν δεν καταλάβαινε αν το έκανε για να ρίξει μια δεύτερη ματιά σ' εκείνο τον άντρα ή για να σιγουρευτεί πως είχε φύγει για τα καλά. Σεβόμενος την ανησυχία της, αλάφρυνε τη δική του. (Κι αυτός είχε σκιαχτεί

από αυτό που είχε μόλις συμβεί). «Τους ξέρεις δα αυτούς τους κουτσομπόληδες του χωριού... Πιθανόν να είναι ερασιτέχνης αρχειοθέτης».

«Έχετε αρχεία εδώ πέρα;»

«Όχι, όχι επισήμως δηλαδή, αλλά έχουμε κάθε τόσο έναν τρελό που χώνει τη μύτη του παντού και διαδίδει το ένα και το άλλο και σκαλίζει τους σκουπιδοτενεκέδες μας. Μάλιστα έχω έναν τέτοιο γείτονα».

«Και τον αφήνεις να σκαλίζει τον σκουπιδοτενεκέ σου;»

«Ω, δεν έχω σκουπίδια εγώ...»

Του άρεσε το πώς τον κοιτούσε. Σαν να τον διαπερνάει. Ήθελε να της πει πως όσα μυστικά κι αν είχε, κάλλιστα θα τα μοιραζόταν μαζί της.

«Πάντως δε μου φαίνεται για αρχειοθέτης ο άνθρωπός μας», του είπε. «Έδειχνε να νοιάζεται πιο πολύ για τον ίδιο του τον εαυτό. Θα έλεγα πως είναι δημοπράτης γουρουνιών».

Ο Κίβερν τής χαμογέλασε.

«Αυτό, όμως, δεν εξηγεί το...»

«Όχι, δεν το...»

Και ναι, ήταν όμορφη κοπέλα, λεπτοκαμωμένη, ευάλωτη, παρ'ότι τα πλούσια, πυκνά μαλλιά της, που φαίνονταν επικίνδυνα. Σκέφτηκε πως ανίχνευσε εντός του ένα ένστικτο, μια παρόρμηση να την προστατέψει. Κατά παράλογο τρόπο, φαντάστηκε να την κυλάει στο χαλάκι του. Αν και δεν μπορούσε να πει τι καλό θα της έκανε αυτό.

«Δεν έχεις προφορά από “κει πάνου”», της δήλωσε.

«Κι εσύ δεν έχεις από “δω κάτω”».

Αισθάνθηκαν να τους δένει το ότι ούτε ο ένας ούτε η άλλη είχαν προφορά από τα μέρη τους.

Ενθαρρυσμένος από αυτό, έδειξε προς τον μώλωπά της. «Ποιος σ' το έκανε;»

Δεν έδωσε σημασία στην ερώτησή του και πήγε πίσω από τον πάγκο για να τακτοποιήσει τα λουλούδια. Ύστερα τον κοίτα-

ξε κατάματα και ύψωσε τους ώμους. Ήταν μια χειρονομία που την κατάλαβε. Ποιος της το είχε κάνει; Δεν είχε σημασία. Όλοι.

Πριν από χρόνια ήταν στη χορωδία της εκκλησίας, κι επειδή είχε φωνή τενόρου ιδανική για τον Ευαγγελιστή του Μπαχ, έψαλλε εκεί ακόμα τα Χριστούγεννα όταν παρουσίαζαν τα *Κατά Ματθαίον Πάθη* σε συντομευμένη εκδοχή. Κανονικά δεν πήγαινε σε γιορτές και πανηγύρια –δεν ήταν πολύ του γιορταστικού– αλλά κάμποσοι από την εκκλησία τον είχαν παρακινήσει να συμμετάσχει. «Γιατί;» είχε ρωτήσει. «Απλώς έλα, Κίβερν», είχαν πει, «καλό θα σου κάνει». Και ακόμα περισσότερα φυλλάδια για το γεγονός κατέκλυσαν το γραμματοκιβώτιό του, πιο πολλά απ’ ό,τι από κάθε άλλο παρόμοιο γεγονός.

Μάλιστα το πρωί της τελετής ο εφημέριος, ο Γκόλβαν Σλάγκμαν, τηλεφώνησε για να σιγουρευτεί ότι θα πάει. Ο Κίβερν είπε ότι δεν είχε αποφασίσει ακόμα. Είχε δουλειά. Η πολλή δουλειά τρώει τον αφέντη, καλαμπούρισε ο αιδεσιμότατος Σλάγκμαν. Μακάρι να τα κατάφερνε και να πήγαινε. Δε θα ήταν το ίδιο χωρίς αυτόν. Ο Κίβερν δεν καταλάβαινε τον λόγο. Γιατί να είναι ξαφνικά κάτι σημαντικό η παρουσία του; «Δεν μπορούμε χωρίς τον Ευαγγελιστή!» αναφώνησε γελώντας ο εφημέριος, καίτοι δεν έψαλλαν ούτε Λειτουργία ούτε Πάθος.

Όταν το έφερε στον νου του αργότερα, ο Κίβερν σκέφτηκε ότι το γέλιο του Σλάγκμαν δεν ήταν παρά μονάχα η λογική όψη της υστερίας.

Να είχε γελάσει και στην Αϊλίν υστερικά για να έρθει στο πανηγύρι;

Επειδή δυσπιστούσαν εξίσου απέναντι στους ξένους, δε μιλούσαν με την προφορά του τόπου τους και το καταλάβαιναν με το που έβλεπαν έναν δημοπράτη γουρουνιών, της ζήτησε να βγουν.

Της πήρε ένα δυο λεπτά ώσπου να αποφασίσει. Κι αυτός ξένος ήταν, έδειχνε να του υπενθυμίζει.

Το ’πιασε. «Για έναν μικρό περίπατο, αυτό είναι όλο», της είπε. «Εδώ κοντά».

Στο πρώτο τους ραντεβού τής φίλησε το μελανιασμένο της μάτι.

Δεν ήταν άντρας που σήκωνε χέρι στις γυναίκες και δεν κατακλύστηκε από θυμό όταν η Αϊλίν τον είπε χοντροκέφαλο. Συγκατένευσε μονάχα και χαμογέλασε μελαγχολικά – ήταν εκείνο το θλιμμένο, μελαγχολικό χαμόγελο που του είχε δώσει το παρωνύμιο «Κοκό» από έναν κάποτε ξακουστό κλόουν που μερικές φορές επανεμφανιζόταν, μαζί με συγγνώμες για τη βαναυσότητα που τον επισκεπτόταν, σε παιδικά εικονογραφημένα βιβλία. Είχε δίκιο λοιπόν η Αϊλίν εντέλει. Ήταν ένας ασουλούπωτος ράθυμος διόλου αστείος κλόουν που είχε μεγάλο στόμα και δεν άξιζε την αγάπη της. Και τώρα –καθώς εκείνη δεν έκανε την παραμικρή προσπάθεια να τον σταματήσει– την είχε χάσει την αγάπη της.

Κατσάδιασε τον εαυτό του που τα παρατούσε τόσο εύκολα και αποξενωνόταν. Δεν είχε να κάνει με την Αϊλίν· του έλειπε το κόλπο της οικειότητας, αυτό είναι όλο. Από την άλλη, οι χοντροί αστράγαλοί της, σε σχέση με το λεπτό της κορμί –ιδίως ο δεξιός αστράγαλος, στον οποίο φορούσε ένα λουλουδάτο χίπικο βραχιόλι– όντως τον αναστάτωνε, και, σαν να μην ήταν μόνο αυτό, όπως και κάθε άλλη χωριατοπούλα, κι ας ήταν από ένα χωριό στην άλλη άκρη της χώρας, μύριζε ψαριόλα.

Και άλλωστε υπήρχαν κι άλλες κοπέλες στο χωριό, και μολονότι τον αντιμετώπιζαν πάντα με την επιφυλακτικότητα που επιφύλασσαν για όσους δεν ήταν συγγενείς τους, το ότι υπήρχαν πάτσιζε τη θλιμμένη μοναξιά του. Ήταν μόνος, αλλά όποιο βράδυ ήθελε μπορούσε να πεταχτεί από τον *Φιλικό Ψαρά* και να πιάσει κουβέντα με κάποια από αυτές. Κι αν μη τι άλλο, στο μπαρ η μυρωδιά της μπίρας απομάκρυνε τη μυρωδιά του ψαριού.

Κάθισε στο παγκάκι κι έπιασε να χαζεύει τις φώκιες να πλατσουρίζουν, να απολαμβάνει τις σταγόνες που έφταναν στο πρόσωπό του, να σκέφτεται τα πάντα και τίποτα, αναφωνώντας πού και πού «Ιησούς Χριστός!» ώσπου ο ήλιος βούλιαξε από το ίδιο

το υδαρές του βάρος στη θάλασσα. Αμέσως απλώθηκε ψύχρα. Σαν άρχισε να πουντιάζει, σηκώθηκε από το παγκάκι και αποφάσισε να δοκιμάσει την τύχη του. Η παρέα ήταν παρέα. Πέρασε από την αγροικία πρώτα και κοίταξε μέσα από τη θυρίδα του γραμματοκιβώτιου. Όλα σχεδόν εντάξει. Ήταν ακόμα εκεί μέσα, διάβαζε ακόμα την αλληλογραφία του φορώντας τις παντόφλες του, έβλεπε ακόμα τηλεόραση. Και το κινέζικο χαλάκι του ήταν ακόμη ανακατωμένο. Αλλά το λειτουργικό τηλέφωνό του ήταν στο κόκκινο, που σημαίνει ότι κάποιος του είχε τηλεφωνήσει. Ίσως η Αϊλίν, που ήθελε να του πει συγγνώμη, παρόλο που δεν είχε κάνει τίποτα κακό για να ζητήσει συγγνώμη.

Μετά το στραπάτσο η συγγνώμη. Έτσι ήταν. Τα είχαν μάθει όλα στο σχολείο. Πάντα να ζητάς συγγνώμη.

Αν του είχε τηλεφωνήσει εκείνη, θα πρέπει να της τηλεφωνήσει κι αυτός; Πού να ξέρει.

Αναστατωμένος, εξαιτίας της γνώσης ότι του είχαν τηλεφωνήσει, όποιος κι αν ήταν αυτός, μπήκε μέσα και διαπίστωσε πως εκείνος που τηλεφώνησε δεν του άφησε μήνυμα –αν και πίστεψε πως ανίχνευσε την ανάσα κάποιου αναστατωμένου όσο και ο ίδιος– και ύστερα κλείδωσε ξανά. Έπειτα από ένα τέταρτο βρισκόταν στον *Φιλικό Ψαρά* και παράγγελνε ένα γλυκό μηλόκρασο.

iv

Το πανδοχείο ήταν πιο θορυβώδες και σαματατζίδικο απ' όσο συνήθως. Αυτή η εριστικότητα που έβαινε εντεινόμενη σε όλη τη χώρα δεν ήταν λιγότερο έντονη εδώ. Είχε συμβεί κάποιο περιστατικό στο κοινοταρχείο, και κάποια από τα κακά συναισθήματα είχαν ξεχειλίσει κι εδώ. Ήταν Πέμπτη, η Μέρα του Ζυγίσματος, και μια από τις γυναίκες του χωριού, η Τραϊφίνα Χάιλμπρον, είχε αρνηθεί να παραδεχτεί πως είχε βάλει μισό κιλό από την τελευταία φορά που ζυγίστηκε. Ακούστηκαν βαριές

κουβέντες, και η Τραϊφίνα είχε σηκώσει τη ζυγαριά και την είχε κοπανήσει καταγής. «Την επόμενη φορά να φέρετε ζυγαριά που να δουλεύει!» είχε μπήξει τη φωνή σ' αυτήν που ζύγιζε, η οποία της αντιγύρισε, τσιρίζοντας κι εκείνη, ότι δεν την εξέπληττε το γεγονός ότι ο άντρας της Τραϊφίνα προτιμούσε να κάνει παρέα με πιο γλυκομίλητες, και πιο συλφίδες, υπάρξεις.

Μόλις έφτασαν τα νέα της λογομαχίας στον *Φιλικό Ψαρά*, ενεπλάκησαν και οι άντρες. Ο Μπρέοκ Χάιλμπρον ο μεταφορέας, ένας επικίνδυνος κτηνάνθρωπος ακόμα κι όταν ήταν ξεμέθυστος, υπερασπιζόταν την τιμή μιας γυναίκας που την κακομεταχειριζόταν κατά τα άλλα αγρίως και ανενδοίαστα. Του έκανε εντύπωση του Κίβερν Κοέν, σαν σημείο των καιρών, που άντρες οι οποίοι άλλοτε θα παραμέριζαν μπροστά στα νεύρα του Μπρέοκ Χάιλμπρον ήταν έτοιμοι απόψε να τα βάλουν μαζί του και να τον τσιγκλήσουν, όχι μόνο ως άντρας προς άντρα, αμφισβητώντας το πόσο αντέχει το ποτό, αλλά και πετώντας σπόντες για το διαβόητο θυμικό της γυναίκας του, ακόμα και το βάρος της. Το φαντάστηκε άραγε ή πράγματι κάποιος την είπε γελάδα; Αυτή η γελάδα, η Τραϊφίνα Χάιλμπρον.

Έτσι είχαν αρχίσει να μιλούν οι άνθρωποι ο ένας στον άλλο. Αυτή η γελάδα, η Τραϊφίνα Χάιλμπρον. Αυτός ο σβόλος από λαρδί, η Μόρβορεν Στάινμπεργκ.

Και ύστερα μια συγγνώμη στον άντρα της Μόρβορεν.

Και το δίχως άλλο, αυτός ο ηλίθιος Κίβερν Κοέν.

Ο Κίβερν πάσχισε να θυμηθεί αν ήταν ποτέ αληθινά το χωριό το γαλήνιο απάγκιο που εικονιζόταν στα φυλλάδια της *Νέας Κληρονομιάς*, αυτό το μέρος για το οποίο συνέδραμε κάθε φορολογούμενος με αντάλλαγμα ένα ετήσιο Σαββατοκύριακο μακριά από τη χλαπαταγή των μεγαλουπόλεων. Ήταν; Δεν το πίστευε και πολύ. Οι περισσότεροι δάσκαλοι στο σχολείο του χωριού όπου είχε φοιτήσει χτυπούσαν με το μπαστούνι ή με την παντόφλα προτού πουν λυπάμαι. Τα αγόρια καβγάδιζαν αγρίως στην αυλή. Το ίδιο και τα κορίτσια. Οι τουρίστες, στην ετήσια ανά-

πανλά τους εκεί, έτρωγαν τρελό δούλεμα πίσω από την πλάτη τους, τους έκαναν να νιώθουν ανεπιθύμητοι στα πανδοχεία, παρ' όσα αυτά, πίστευε πως υπήρχαν μερικές μέρες όπου όλα ήταν ήσυχα και οι πάντες τα έφερναν βόλτα. Ενώ τώρα δεν έβρισκες πουθενά ησυχία, και κανέναν δεν τα έφερνε βόλτα.

Άρχισε κι αυτός να παίζει βελάκια με μια ομάδα κακόθυμων μεθυσμένων τύπων, ανάμεσά τους και ο Ντένσοντελ Κρόπλικ, και δεν πέτυχε κανέναν από τους αριθμούς που έπρεπε να πετύχει, με αποτέλεσμα να κεράσει έναν γύρο ποτά τους συμπαίκτες του.

«Άντε στην κωλιά σου!» αναφώνησε ο Κρόπλικ υψώνοντας το ποτήρι, και ο Κίβερν γέλασε, αν και δεν το βρήκε καθόλου αστείο. Αναρωτήθηκε και πάλι τι τον έπιανε και άφηνε τον μπαρμπέρη να σιμώνει το λαρύγγι του με το ξουράφι.

Οι άλλοι ζήτησαν συγγνώμη.

«Ξεχάστε το, δεν τρέχει τίποτα», τους είπε ο Κίβερν.

Και ο Ντένσοντελ Κρόπλικ πίστευε ότι δεν τρέχει τίποτα. «Μη ζητάτε συγγνώμη για πάρτη μου», αντιγύρισε κι έφτυσε στο πάτωμα. «Ζητάω και από μόνος μου όταν είναι η ώρα, και τώρα δεν είναι η ώρα».

Ο Κίβερν βάδισε πιο κει. Ήθελε να φύγει, αλλά δεν έφυγε. Η αγροικία του ήταν ήσυχη, κι αυτός είχε ανάγκη από θόρυβο. Έπειτα από λίγο ενέδωσε σε μια πρόκληση να παίξει μπιλιάρδο με μια ωραία γυναίκα με φαρδιές πλάτες που είχε το μαγαζί με τις κούπες και τα πετσετάκια για το τσάι, όπου πουλούσε τις ξυλόγλυπτες κουτάλες του. Τη Χέντρα Ντάιτς.

Έσπασε τις μπάλες με ανησυχητική σφοδρότητα, αποκάλεσε τον Κίβερν «κούκλαρο» και του είπε εξευτελιστικά πράγματα για τον άντρα της, που ήταν σωριασμένος στην μπάρα σαν πυροβολημένο ζώο κι έβηξε κι έφτυνε την τελευταία του ικμάδα στο ποτήρι της σκούρας μπίρας του.

«Έτσι είναι κι όταν χύνει και πέφτει πάνω μου!» είπε με φωνή δυνατή για να την ακούσει.

Ο Κίβερν δεν ήξερε τι να πει.

«Δε μας χέξεις, λέω εγώ!» της φώναξε ο άντρας της.

«Χέσουν εσύ και άσε μας!»

Ο Κίβερν σκέφτηκε να φύγει, αλλά έμεινε.

«Θα έλεγες ότι ευχαρίστως θα μου έδινε διαζύγιο», συνέχισε η Χέντρα Ντάιτς. «Αλλά όχι, όχι. Πρέπει να μείνουμε μαζί για χάρη των παιδιών, λέει. Μεγάλο καλαμπούρι... Στα παλιά του τα παπούτσια τα παιδιά! Άσε που υποψιάζεται ότι δεν είναι καν δικά του...»

«Είναι;» ρώτησε ο Κίβερν.

«Εσύ τι λες, κούκλαρε;»

«Δε φαντάζομαι να του φορτώνεις τα παιδιά κάποιου άλλου...» απάντησε ο Κίβερν.

Πνίγηκε στο γέλιο. «Δεν το φαντάζεσαι, ε; Τότε δεν έχεις και πολύ ζωνηρή φαντασία!»

Ο Κίβερν προσπάθησε να φανταστεί, κατόπιν το ξανασκέφτηκε. Γύρισε στο σπίτι μόνος του, αφού ενέδωσε για λίγο στο μυώδες χαμούρεμα της Χέντρα Ντάιτς. Δεν περιοριζόταν στους άντρες το φιλί με το ζόρι σε ανθρώπους που ούτε τους ήξεραν καλά ούτε και τους νοιάζονταν. Αμφότερα τα φύλα χούφτωναν και δάγκωναν όποτε μπορούσαν.

Ένα αιχμηρό φεγγάρι φώτιζε τον δρόμο του. Άλλοτε θα άκουγε τη θάλασσα μια νύχτα σαν κι αυτήν, τον μεγάλο βρυχηθμό του ωκεανού να σκάζει στα βράχια, να εισπνέει και να εκπνέει, αλλά τώρα ο σαματάς από τους καβγάδες και τις λογομαχίες σε όλο το χωριό έπνιγε κάθε άλλον ήχο. Καμιά πεντακοσαριά μέτρα στον δρόμο προς την αγροικία του προσπέρασε τους Ντάιτς, που φιλιούνταν παθιασμένα σ' ένα κατώφλι. Στον Κίβερν φάνηκαν σαν ένα και μοναδικό κτήνος, τρελαμένο από την ανάγκη του να δαγκώσει το ίδιο του το στόμα. Φοβερές αναθυμιάσεις μπίρας και ψαριλάς αναδίδονταν από το τομάρι του. Αν δεν τον γελούσαν τα αυτιά του, η Χέντρα Ντάιτς μία έλεγε στον άντρα της, που έζεχνε, να πάει να χεστεί και μία του ζητούσε συγγνώμη.

Ο ανεξήγητα θερμός αέρας πιο νωρίς μέσα στη μέρα –που μύριζε φώκια και γουρουνόψαρο, σκέφτηκε ο Κίβερν– είχε γίνει κρύος, τσουχτερός. Κάτι σάπιζε πέρα μακριά στη θάλασσα.

Θα μπορούσε να έχει παρέα, αλλά ήξερε πως ήταν δικό του το λάθος που δεν είχε. «Η παρέα πάντα μπελάς είναι!» έλεγε ο πατέρας του γελώντας – ένα τρελαμένο μοναχικό γέλιο. Αλλά δεν ήταν ανάγκη να ακούει τον πατέρα του. Το να μοιάζεις με τον πατέρα σου ήταν προαιρετικό. Σωστά;

Γονάτισε στο ένα πόδι και κοίταξε μέσα από τη θυρίδα του γραμματοκιβώτιου στην αγροικία του. Σοκαρισμένος από αυτό που είδε, τρέκλισε προς τα πίσω. Την είχαν διαγουμίσει την αγροικία. Αίμα στο χαλί. Στα δυο τρία δευτερόλεπτα που του πήρε για να συνέλθει, αναρωτήθηκε γιατί ξεπλάγη. Δεν ήταν κάτι περισσότερο απ' ό,τι περίμενε. Και τώρα το μαχαίρι ανάμεσα στις ωμοπλάτες του...

Κοίταξε ξανά, δίχως να φοβάται αυτό που είχε δει. Ανακουφισμένος, σκέφτηκε.

Επιτέλους.

Αλλά τα πάντα ήταν, ούτως ή άλλως, όπως ακριβώς τα είχε αφήσει – το ταραγμένο χαλάκι, το φλιτζάνι του τσαγιού, οι παντόφλες. Η γαλάζια ανταύγεια από την τηλεόραση. Όλα καλά. Μπήκε. Μόνος.

Το λειτουργικό τηλέφωνο αναβόσβηνε βαθυκόκκινο σαν το αίμα.

Σαν τραγούδι ακουγόταν. Όχι χορωδία. Κάτι πιο τυχαίο και ανυπόμονο, ένας ορυμαγδός που τον έκαναν μουσική. Μύριζε σαν να καίγεται κάτι, αλλά δεν είδε φωτιά, μονάχα καπνό. Κατόπιν ένα πελώριο τριαντάφυλλο από φλόγες άνοιξε για λίγο, θαρρείς και, με μια υπέρτατη προσπάθεια, σκόπευε τον τσουρουφλισμένο ουρανό να αγκαλιάσει στα πέταλά του. Στις φλόγας το φόντο διέκρινε μια σιλουέτα, ένα κορμί, ένα λεπτό αγόρι να πέφτει από έναν ψηλό τοίχο. Προτού καν πέσει στο έδαφος το αγόρι, το τραγούδισμα έγινε εκστατικό, λες κι αυτοί που τραγουδούσαν πίστευαν ότι ήταν υπεύθυνο το τραγούδισμά τους. «Κάτω οι εχθροί της...!» αναφωνούσαν. Δεν έβγαζε την τελευταία λέξη μέσα στη φρενίτιδα της εκφοράς της. Ζωής; Της ζωής έλεγαν; *Κάτω οι εχθροί της ζωής*; Ή της γαλής; *Κάτω οι εχθροί της γαλής*; Κάτω, ούτως ή άλλως. Σκέφτηκε πως αναγνώρισε τον κεντρικό πύργο του κάστρου απ' όπου το αγόρι, σαν πάνινη κούκλα δίχως βάρος, εξακολουθούσε να ίππεται και να πέφτει αργά στη γη. Ναι, το ήξερε. Μέσα σ' εκείνους τους τοίχους, μέσα σ' εκείνη τη φωτιά, είχε γονατίσει πλάι σε μιας μάνας το κορμί – δεν ήταν σίγουρος, έπειτα απ' όλο αυτό τον καιρό, αν ήταν δική του. Ανοιχτά ήταν τα μάτια της, αλλά δεν έβλεπαν. Τα ρούχα της τα είχαν ξεσκίσει από το κορμί της. Εκεί όπου της είχαν κόψει το λαρύγγι, ένα βαθυκόκκινο άνθος λουλούδιαζε, μικρότερο από κείνο που είχε φωτίσει για λίγο τον ουρανό, αλλά όχι λιγότερο αξιοπρόσεκτο. Η ομορφιά του ξεχείλιζε σαν ρυάκι και κυλούσε στο στήθος της. Βύθισε το δάχτυλό του εκεί, θαρρείς και ήταν κρασί, και το έφερε στα χείλη του. Κάτω κι εγώ, σκέφτηκε.

ΔΥΟ

Twitternacht

Παρασκευή 27 του μηνός

BOUM BOMB...

Για όποιον ανοίγει το ημερολόγιό μου για πρώτη φορά –και δε γράφω παρά για τη μελλοντικότητα κι όλη την ομικλώδη αβεβαιότητά της– το βουμ βομβ δηλώνει τον ήχο του μυαλού μου ενόσω στροβιλίζεται και όχι κάποιον κυνισμό.

Θα λέγαμε πως έμαθε να παίρνει προφυλάξεις τέτοιου τύπου από τους γονείς του, όπως αυτοί, ενδεχομένως, είχαν μάθει να τις παίρνουν από τους δικούς τους γονείς, ειδάλλως δε δηλώνουν παρά μια υπερβάλλουσα αγχώδη ψυχοσύνθεση...

Έτσι κατέληγε η πρώτη αναφορά που συνέταξα για τον Κίβερν «Κοκό» Κοέν. Έχω ένα αντίγραφο εδώ μπροστά μου σ' έναν μαύρο φάκελο. Πάντα είναι φρόνιμο να κρατάς ένα αντίγραφο. Έκανα ειδικασίες, προχωρούσα μαντεύοντας, αλλά οι ειδικασίες είναι σημαντικό μέρος αυτού που έχω εξουσιοδοτηθεί να κάνω. Ειδικασίες ενισχυμένες από τη γνώση των τρόπων των ανθρώπων, εννοώ, αξιολογιστικά της διαίσθησης και διεισδυτικότητας της παρατήρησης, που κολακεύομαι να πιστεύω ότι διαθέτω όσο και κάθε άλλος. Ίσως και πιο πολύ. Εργάζομαι –και δε θεωρώ τις παρατηρήσεις μου σχετικά με τον Κίβερν Κοέν «εργασία»– διακονώντας ένα από τα πιο αξιόπιστα και οφθαλμικά απαιτητικά επαγγέλματα, όντας καθηγητής των Ευμενών Οπτικών Τεχνών. Είμαι επίσης ζωγράφος. Τοπία, φυσικά. Εξού και μου ανέθεσαν την άνω δυτική Βηθεσδά. Τη Βηθεσδά με τη μακρά της ιστορία της ναΐφ τέχνης –πνευματικά προσηλωμένη στο καθημερινό– και φυ-

σικά το όρος Άγιος Μαρδοχαίος, που το βλέπω από το παράθυρό μου κι όπου βγαίνω για περιπάτους όταν κοπάζει η παλίρροια. Η μετριοφροσύνη θα έπρεπε να με εμποδίσει να αναφέρω τη σειρά μου *Δεκαεφτά σκίτσα του όρους Άγιος Μαρδοχαίος σε όλες τις εποχές*, που βρίσκονται σε περίοπτη θέση στην Αίθουσα Κάλλους Επαρχιών στη Νέα Εθνική Πινακοθήκη, αλλά είναι τωόντι η καλύτερη έως σήμερα δουλειά μου και επαίρομαι γι' αυτή. Θα προτιμούσα να μείνουν στην πρωτεύουσα, με όλες τις ταραχές και τα προβλήματα –αν μη τι άλλο, προκειμένου να απολαμβάνω την ψευδαίσθηση ότι βρίσκομαι στο κέντρο του κόσμου και να τρώω λίγο καλύτερα– αλλά και η θέση που κατέχω στη Σχολή Καλών Τεχνών της Βηθεσδά έχει τα καλά της. Το να είσαι διευθυντής ενός τμήματος ζωγραφικής σε μια σχολή που προσηλώνεται στο συναίσθημα όσο παντού αλλού στη χώρα δεν είναι θέση που την περιφρονείς. Έχω ακούσει να διατείνονται ότι για τη Βηθεσδά ήταν πιο εύκολο απ' ό,τι για τις άλλες σχολές καλών τεχνών να επιστρέψει από την αναισθησία στο συναίσθημα, επειδή εδώ σε μας το συναίσθημα ποτέ δεν απομακρύνθηκε στην πραγματικότητα. Η Ενοσιολογική Τέχνη ή Νοομηχανική Τέχνη, όπως τώρα την αποκαλούν οι ιστορικοί, ήταν ανέκαθεν της πόλης mania περισσότερο παρά της επαρχίας. Έκαναν κι εδώ κάτω νοομηχανική τέχνη, αλλά δίκως αληθινό ζήλο ή ένστικτο. Ελάχιστοι ντόπιοι κεραμίστες αψήφησαν την παράδοση της μαστορικής τους, λησμόνησαν ή απλώς αρνήθηκαν να θυμηθούν ότι δουλειά του κεραμίστα είναι να εκφράζει, μέσα στη σιωπή και με αργούς ρυθμούς, ένα παραμύθι όλο ηδύτητα και καταπιάστηκαν με το να φτιάχνουν κάτι παραμορφωμένα πράγματα που άλλη χρησιμότητα δεν είχαν από το να προσβάλλουν όποιον τύχαινε να τα κοιτάξει, καθώς απεικόνιζαν έναν σωρό αισχρές πράξεις. Η τέχνη, εξηγούσαν, όταν βέβαια έκαναν τον κόπο να εξηγήσουν οτιδήποτε, έγκειται ακριβώς στην προσβολή. Αλλά δεν έπιασε ποτέ για τα καλά το αστείο. Οι αισχροτήτες δεν προσβάλλουν της υπαίθρου τους ανθρώπους που τις διαπράττουν χωρίς δεύτερη σκέψη. Όσο για ειρωνείες των ειρωνειών της *Installation Art*, της λεγόμενης Εγκατάστασης, χρειαζόσουν ολόκληρα πολυκαταστήματα ολόγυρα για να

τις εκτιμήσεις, όπως ακριβώς χρειάζεσαι τα χρώματα του πελώριου ουρανού και το ευμετάβλητο μιας ταραγμένης θάλασσας για να καταλάβεις γιατί ζωγραφίζουν οι ζωγράφοι. Η επιζήτηση του κάλλους δεν αποτελεί μυστήριο όταν ξυπνάς μέσα στο κάλλος κάθε μέρα. Κι εγώ ανέκαθεν υποστηρίζω πως η αληθινή ευαισθησία, ο αληθινός συναισθηματισμός δεν έγκειται στην καταχρηστική απόδοση των χρωμάτων, αλλά στην άρνησή της. Κάτι που χάθηκε, ούτως ή άλλως. Τρεις γενιές έζησαν και πέθαναν δίχως να δουν χρώματα, παρά μόνο τις ροζ και τις μπλε ηλεκτρικές εκφάνσεις τους, σε σωλήνες νέον και τα παρόμοια, σε ειρωνικές δηλώσεις για το χρώμα και την παραγωγή του, αρνούμενες τον γυμνό αισθησιασμό που κάνει τους αληθινούς εραστές της τέχνης να πιστεύουν ότι βλέπουν το πρόσωπο του Θεού. Αρκετά, όμως. Θα βρείτε τις σκέψεις μου σχετικά με το θέμα –πολύ πιο εκτεταμένες– σε πολλά τεύχη της τριμηνιαίας επιθεώρησης *Υψηλό*, του καλλιτεχνικού εντύπου μας στη Βηθεσδά, που μπορείτε να το παραγγείλετε από οποιαδήποτε γκαλερί στη χώρα και επίσης από πολλά καλά πρακτορεία τύπου. Γράφω με το όνομά μου –Έντουαρντ Έβερρετ Φινέας Ζερμάνσκι (Έβερρετ για τους φίλους, Φίνι για τους συγγενείς)– και μου λένε πως είμαι πολύ ευανάγνωστος.

Η γυναίκα μου το λέει, τέλος πάντων.

Ή τουλάχιστον δε λέει το αντίθετο. Ο Γλυκομίλητος Φίνι, έτσι με λέει όταν μιλάει για μένα στις φίλες της. Ποιος ξέρει αν το εννοεί ή όχι.

Δε λέω ότι καβγαδίζουμε. Αλλά δεν είμαστε απρόσβλητοι απέναντι στις κακόβουλες επιρροές, πέρα από την κουζίνα μας και την κρεβατοκάμαρά μας. Πώς θα μπορούσαμε άλλωστε; Μια οικογένεια δεν είμαστε όλοι;

Ότι η στεγνή, πικρόχολη απουσία χρώματος στην εννοιολογική τέχνη –για να επιστρέψουμε στο θέμα μου– συνέβαλε στο να σκληρύνει του έθνους η καρδιά αποτελεί κοινό τόπο για τους καλλιτέχνες του σήμερα. Δεν ήταν η τέχνη η αιτία ή το κέντρο για τη μεγάλη απευαισθητοποίηση, για την οποία άπαντες οι καλλιτέχνες ζητούν συγγνώμη, φυσικά, αλλά ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, ΑΝ ΕΓΙΝΕ –ή η TWITTERNACHT, όπως μου αρέσει να τη λέω όταν είμαι κομμάτι παιχνιδιάρης και σαρ-

καστικός, εν είδει αναφοράς στο... τέλος πάντων, σε πολλά πράγματα, ένα από τα οποία είναι ο κυρίαρχος τρόπος κοινωνικής αλληλεπίδρασης που διευκόλυνε, παρόλο που με κανέναν τρόπο δεν μπορούμε να πούμε ότι το προκάλεσε— ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, ΑΝ ΕΓΙΝΕ, λέω έγινε, αν τωόντι έγινε, καθότι ως λαός έχουμε αναισθητοποιήσει τα αισθητήρια μέρη μας, πρώτα μέσα από τις άσχημες ελευθερίες με τη μορφή που έλαβαν από τον μοντερνισμό και δεύτερον μέσω των ελευθεριών που ενδύθηκαν τη συγκίνηση από τον μοντερνισμό στη «μεταμοντέρνα» του μορφή ως μεταμοντερνισμού. Λέω «έχουμε», που σημαίνει «εμείς», επειδή τίποτα δε θα πετύχουμε λέγοντας «αυτοί» ή «εκείνοι», απεναντίας μάλιστα, πολλά θα καθούν, δεδομένου ότι το «αυτοί/εκείνοι» είναι αστυνομευμένη αντωνυμία σήμερα, πάντως όταν είμαι σίγουρος ότι κανένας δεν κοιτάζει (το εννοώ μεταφορικά), δίνω μια γερή στον αλλότριο διανοουμενισμό που επέφερε τέτοιον όλεθρο πρώτα στον ίδιο του τον εαυτό και ύστερα, ως αναπόδραστη συνέπεια, σε όλους μας. Όθεν, και πάλι, η ευστοχία του *jeu d'esprit* TWITTERNACHT, που τιτίβισε όπως και πολλά άλλα του ιδίου σtil τα οποία ήταν τότε τόσο του συρμού και άρχισαν να διαδίδονται από τη διάνοια του ίδιου του λαού, που έμελλε να υποστεί τη μεγαλύτερη απώλεια από αυτά. Πείτε το ειρωνεία, μια έννοια την οποία αυτοί, κυρίως, αγαπούσαν υπέρ το δέον, κάτι που αποτελεί ειρωνεία από μόνο του. Ας είμαστε σαφείς: κανένας δε συμπεριφέρθηκε καλά, αλλά υπάρχει κι αυτό που αποκαλούμε πρόκληση. Και το μεγαλύτερο ζώο μπορεί να τρελαθεί από το μικρότερο παράσιτο. (Ιδίως αν είναι πανέξυπνο... το παράσιτο δηλαδή.) Δε θα πω περισσότερα επ' αυτού.

Εκτός... Όχι. Θα μείνω στα δικά μου και θα το βουλώσω. «Μιλάς πολύ», μου λέει πάντα η Ντεμέλζα. Και είμαι άντρας που ακούει τη γυναίκα του.

Δεν αποκλείεται οι μέλλουσες γενιές να ορίσουν αυτό που κάνουμε τώρα ως λατρεία του συναισθήματος, αλλά είναι καλύτερα να αισθάνεσαι παρά να μην αισθάνεσαι. Καλύτερα, συνελόντι ειπείν, να ζεις τώρα παρά να έχεις ζήσει τότε. Αν το τίμημα του να μην επιτρέπεται να επιστρέψουμε σ' εκείνο το άδοξο παρελθόν, ή σε οτιδήποτε μοιά-

ζει με αυτό, είναι μια ορισμένη καχυποψία και επαγρύπνηση, συμβαίνει να πιστεύω ότι ναι, είναι ένα τίμημα που αξίζει να καταβάλλουμε. Εξού και... Ε λοιπόν, ναι, εξού και κάνω ό,τι κάνω. Βομβίζω βουμ βομβ, όπως λέει η Θεϊκή Ντεμέλζα. Δεν κατασκοπεύω τους φοιτητές ή τους συναδέλφους μου. Ρίχνω καμιά ματιά, έχω τον νου μου, αυτό είναι όλο. Για τι πράγμα; Λοιπόν, για οτιδήποτε και για οποιονδήποτε –πώς μπορώ να το διατυπώσω καλύτερα;– έχει *ξεμείνει* από τότε. Για εγχειρήματα που έμειναν επικινδύνως ανολοκλήρωτα. Για ύλες εκτός τόπου, όπως όρισε κάποτε ένας φημισμένος ανθρωπολόγος τον ρύπο. Για την καθ' ἑξιν υποτροπή. Όποια μορφή κι αν παίρνει, η υποτροπή είναι ό,τι φοβόμαστε πιο πολύ. Εξού και μια δουλειά τέτοιας λογής πέφτει στους ώμους κάποιου που διδάσκει σε μια σχολή καλών τεχνών. Καθώς η τέχνη, με όλη της την περιπετειώδη υφή, δύναται επίσης να είναι η πλέον υποτροπιάζουσα ανθρώπινη δραστηριότητα, γυρίζοντας πάλι πίσω από αντίδραση σε ό,τι ήταν άλλοτε αντίδραση σε κάτι άλλο. Οι άνθρωποι μπορούν κάλλιστα να συμπεριφέρονται σαν άγριοι όταν τους το επιτρέπουν, αλλά μονάχα στην τέχνη το παρατραβούν τόσο, ώστε φτάνουν στο σημείο να αυτοαποκαλούνται πριμιτιβιστές και πρωτογονιστές. Κι όταν δεν τους κατακλύζει η πριμιτιβιστική παρόρμηση, η ψυχοαισθητική παρόρμηση, τότε τους κατακλύζει η μελέτη του ανθρώπινου κακού – μια άλλη μορφή πριμιτιβισμού, αν το καλοσκεφτείς. Τουτέστιν, η προσωπογραφία είναι μία ακόμα τάση υποτροπής που περιφρονείται και αποθαρρύνεται – στο μέτρο δηλαδή που μπορείς να αποθαρρύνεις οτιδήποτε σε μια ελεύθερη κοινωνία. Κυρίως η κουλτούρα-των-βραβείων κάνει τη χοντρή δουλειά για λογαριασμό μας. Όταν όλο το επίσημο παλαμάκι πάει στην τοπιογραφία, γιατί να κάθεται ένας φιλόδοξος καλλιτέχνης να σπαταλάει όλη του την ενέργεια στις βαρετές και ανάλγητες βανασότητες του ανθρώπινου προσώπου; Παρόλο που δε θέλω να καμώνομαι τον μετριοφρονα, υποψιάζομαι ότι δε θα απολάμβανα την τιμή και την ανωτερότητα που απολαμβάνω –παρέλεια να πω πως είμαι ο Καθηγητής Έντουαρντ Έβερετ Φινέας Ζερμάνσκι, Μέλος της Βασιλικής Εταιρείας Τεχνών– αν δεν είχα από νεαρή ηλικία ακολουθήσει τους νόμους της

φύσης στο ζήτημα του κάλλους. Υπάρχουν ζωγράφοι που ζωγραφίζουν πιο πειραματικά από μένα, το δίκως άλλο, αλλά από αυτούς τους πιο προβληματισμένους συναδέλφους μου –αυτούς που εξακολουθούν στα κρυφά να λαχταρούν το αλλότριο και το γκροτέσκο, ακόμα και το εκφυλισμένο (καίτοι ούτε στα όνειρά τους δεν τολμούν καν να προφέρουν τη λέξη)— δεν καταφέρνω να σκεφτώ ούτε έναν που να μην έχει αναγκαστεί να περιμένει πολύ μα πολύ καιρό ώσπου να του αποδοθεί η αναγνώριση και, ακόμα περισσότερο, ώσπου να του δοθεί κάποιο αξίωμα.

Αλλά για να επιστρέψω στο σημείο απ' όπου άρχισα, και δεν επιθυμώ να απολογηθώ για το χαοτικό στιλ μου —«Μείνετε συντονισμένοι!» λέω στους φοιτητές μου όταν πιάνω στον αέρα ότι με χάνουν. «Μείνε συντονισμένη!» λέω ακόμα και στη γυναίκα μου στις περιπτώσεις που την πιάνω να κοιτάζει το ρολόι της— ας πω ότι δε διατείνομαι πως αξίζουν περισσότερο απ' όσο αξίζουν αυτά που διατηρώ στον μαύρο φάκελό μου για τον Κίβερν Κοέν. Λέω ότι «ρίχνω καμιά ματιά», αλλά δεν υπερβάλλω κιόλας, όχι. Παρακολουθώ μεν, αλλά λίγα πράγματα — με κωδικό: γκριζος. Αν πούμε πως είναι πουλιά αυτοί που παρακολουθώ και δεν είμαι παρά ένας ερασιτέχνης του Σαββατοκύριακου. Η δουλειά της σοβαρής, επιστημονικής ορνιθολογίας γίνεται από άλλους. Για τούτο, αν και προσεκτικός στις παρατηρήσεις μου και μετρίοφρων, ποτέ δε διανοήθηκα πως αυτά που βλέπω ή αυτά που μου ξεφεύγουν έχουν και πολύ μεγάλη σημασία. Έως τώρα. Ξαφνικά συνειδητοποιώ πως οφείλω να παραδώσω. Είναι λες και το σπουργίτι στο οποίο —χωρίς να ενδιαφέρεται κανένας— είχα τον νου μου από καιρού εις καιρόν έγινε εν μια και μόνη νυκτί είδος που απειλείται, είδος προς εξαφάνιση κι εγώ έγινα ξάφνου απαραίτητος για την προστασία του. Δεν καμώνομαι ότι δεν ήξερα. Όλες μου οι αναφορές εξετάζονται τώρα πολύ πιο λεπτομερειακά απ' όσο προηγουμένως, κι έτσι δεν αποκλείω ο Κίβερν «Κοκό» Κοέν —ένα από τα εν λόγω σπουργίτια— να έχει τεθεί σε κάποια προτεραιότητα. Έχω ένα προαίσθημα για τον τύπο, αυτό είναι όλο. Ή μάλλον έχω ένα προαίσθημα ότι αυτοί έχουν ένα προαίσθημα. Τον συμπαθώ τον άνθρωπο, δε λέω. Επί

κάμποσα χρόνια έρχεται μία φορά την εβδομάδα στη σχολή και μαθαίνει να φτιάχνει ξυλόγλυπτες διακοσμητικές κουτάλες. Θαυμάζω τη δουλειά του, είναι πράγματι έξοχη, μοναδική, αλλά υπάρχουν ορισμένοι που θεωρούν ότι παραείναι καλός για να είναι αληθινός. Δεν είναι φοιτητές· όχι. Στους φοιτητές αρέσει η δύστροπη ντομπροσύνη του, όπως και μένα μου αρέσουν αυτά που φτιάχνει, και είμαι σίγουρος πως όταν οι γνώμες τους σφυγμομετροούνται, θα μιλούν γι' αυτόν με τον πιο θερμό τρόπο. Εναντίον του τάσσονται ανώτερα μέλη του πανεπιστημίου και λένε ότι δεν πίνει μαζί τους, ότι περνάει υπερβολικά πολλές ώρες στον περιορισμένο χώρο της βιβλιοθήκης –χωρίς να διαβάζει πολύ, σύμφωνα με τη βιβλιοθηκάριά μας, τη Ρόζενβιν Φάιγκενμπλατ, παρά μονάχα κοιτάζει στο κενό μόλις μια δυο σελίδες αφότου αρχίσει να διαβάζει, θαρρείς και αναρωτιέται γιατί να ήρθε εδώ— ενώ σπανίως τον ακούνε να ζητάει συγγνώμη. Δεν εννοώ συγγνώμη επειδή παίρνει να διαβάσει βιβλία, εννοώ για οτιδήποτε — για μιαν αμέλεια ή για κάτι που ξέχασε, για κάτι απότομο που έκανε, για μιαν αντίφαση. Η δικαιολογία του είναι ότι ζει μόνος του, εργάζεται απομονωμένος, κι έτσι σπανίως χάνει την ψυχραιμία του, δεν κάνει κάτι που να τον υποχρεώνει να ζητήσει συγγνώμη. Ένα τέτοιο επιχείρημα δεν του εξασφαλίζει καινούργιους φίλους στην κοινή αίθουσα, επειδή η αλήθεια είναι ότι κανένας μας δεν πιστεύει πραγματικά πως έχουμε λόγο να ζητήσουμε συγγνώμη για κάτι. Αλλά ένα ίδρυμα λειτουργεί ακολουθώντας την ισχύουσα μυθοπλασία. Και γενικώς —αν όχι και σε προσωπικό επίπεδο— η συνήθεια να εκφέρεις σύντομες, συνολικές απολογίες και συγγνώμες είναι πολύ προτιμότερη από τη νοσηρή μνημοσύνη που εμπερικλείει, που ταριχεύει το παρελθόν στον προσωπικό συναισθηματισμό. (Μολονότι ο Προυστ δε διαβάζεται πλέον, διατηρούμε ακόμα το επίθετο.) Η αυθεντία μου σ' αυτό είναι ο φιλόσοφος των ΜΜΕ, ο Βαλέριαν Γκροσσενμπέργκερ, συγγραφέας του βιβλίου *Επτά λόγοι να ζητήσεις συγγνώμη*, του οποίου οι καθημερινές διαλέξεις στην Εθνική Ραδιοφωνία πριν από μερικά χρόνια άλλαζαν, μπορούμε κάλλιστα να πούμε, τον τρόπο σκέψης όλων μας. Οι σύγχρονες κοινωνίες έχουν δαπανήσει υπερβολικά πολύ χρόνο, σύμφω-

να με τον Γκροσενμπέργκερ, στο να καταπιάνονται με τους δίδυμους ερεθισμούς της ενθύμησης και της εξιλέωσης. Τον κακό παλιό καιρό το «μη λησμονείς ποτέ» ήταν καθοδηγητικό αξίωμα –δεν μπορούσες να κουνηθείς, έχω ακούσει να λένε, με τόσο πολλούς οβελίσκους και μαουσολεία κι άλλα εξωφρενικά άσχημα μνημεία που ενθάρρυναν τη μνήμη– αλλά αυτό οδήγησε σε γενικευμένο νευρωτισμό και ανικανότητα και κατόπιν, όπως ήταν αναπόφευκτο, στη μεγάλη αποξένωση, αν τωόντι συνέβη κάτι τέτοιο. Αντί να συνεχίζουν τη διαιώνιση της νευρασθενικής έννοιας της θυματοποίησης, τόνισε ο Γκροσενμπέργκερ, οι ενάντιοι στη λήθη και αεί ενθυμούμενοι θα ήταν προτιμότερο να σκαλίζουν το «Σε συγχωρώ» στις πέτρες τους. Και σε αντάλλαγμα θα μπορούσαμε με τη σειρά μας να τους συγχωρήσουμε. Αλλά η ευκαιρία ήρθε κι έφυγε. Και τώρα, σήμερα, ποιος θα τους συγχωρήσει και για ποιο πράγμα; Μόνο με το να βάζεις τους πάντες να ζητούν συγγνώμη, δίκως να αναφέρουν για ποιο πράγμα ζητούν συγγνώμη, δύναται να εκριζωθεί η έννοια του φταιξίματος και επιτέλους να αναισθητοποιηθεί η ενοχή.

Με το να ζητάς συγγνώμη, κατέληξε ο Γκροσενμπέργκερ σε πρόσφατη διάλεξή του στη Σχολή Καλών Τεχνών της Βηθεσδά –γέροντας τώρα, αλλά πάντα με ακμαίες τις δυνάμεις της επιχειρηματολογίας του– μας απελευθερώνει όλους από ένα όλο αντεγκλήσεις παρελθόν και μας εισάγει σε ένα άνευ κατακρίσεων μέλλον. Σηκωθήκαμε όρθιοι και χειροκροτήσαμε στα λόγια του αυτά, αν μη τι άλλο επειδή μας φάνηκε πως απηύθυνε ένα ύστατο εγκώμιο στην ίδια του την τόσο διακεκριμένη μαλακτική σταδιοδρομία. Αλλά αν με ρωτάτε αν σηκώθηκε και ο Κίβερν Κοέν μαζί με όλους μας, οφείλω να πω ότι δε θυμάμαι να ήταν παρών.

Δε βγάζω κάποιο συμπέρασμα. Μπορεί να είναι άνθρωπος με τόσο ισομερές θυμικό, ώστε να τον κάνει να σαστίζει η ιδέα της συγγνώμης. Ή ενδεχομένως να μην πέρασε από το στάδιο του «μη λησμονείς ποτέ» στη ζωή του. Ας ελπίσουμε ότι δεν ισχύει αυτό το τελευταίο κι ας συμφωνήσουμε πως είναι ιδιόρρυθμος. «Μου φαίνεται αλλόκοτος», είπε η σύζυγός μου τις προάλλες που τον είχαμε καλέσει για δείπνο.

«Με αυτά τα κλαμένα μάτια και με το ότι πλένει συνέχεια τα χέρια του και κοιτάζει αν τρέχει η βρύση. Όλο αυτό το “νίπτει τας χείρας του” – ποιος το είχε πει αυτό;»

«Η Λαίδη Μάκβεθ;»

«Είπα ποιος;»

«Ο Πόντιος Πιλάτος;»

«Ναι».

«Όπως σ’ εκείνο το έξοχο έργο του Ντίρερ, που...»

«Άσε τώρα τη διάλεξη, Φίνι... Είπαμε ο Πιλάτος, ναι. Μα αν κάνει έτσι στο δικό μας σπίτι, τι θα κάνει άραγε στο δικό του;»

«Ο Πόντιος Πιλάτος;»

«Ο Κίβερν, ανόητε!;»

«Χειρότερα θα κάνει, το δίκως άλλο. Πολύ χειρότερα».

«Αυτό που δεν μπορώ να καταλάβω είναι πώς αντιλαμβάνεται τότε να σταματήσει. Ενώ με βοηθούσε στο πλύσιμο των πιάτων, δεν έπαυε να πηγαίνει στη στόφα για να δει αν είχαμε κλείσει το γκά-ζι. “Το κοίταξα”, του είπα ξανά και ξανά, αλλά αποκρίθηκε ότι φοβόταν μήπως κατά λάθος το είχε ανοίξει ενόσω σκούπιζε τα πιάτα και πως καλύτερα να σιγουρευόμαστε και να είμαστε ασφαλείς παρά να την παθαίνουμε. Αλλά τότε ακριβώς αποφασίζει πως είμαστε σίγουροι και ασφαλείς;»

«Γιατί δεν τον ρωτούσες;»

«Τον ρώτησα. Αλλά η απάντησή του δεν ήταν διόλου διαφωτιστική. “Ποτέ”, αυτό είπε».

«Ποτέ;»

«Ποτέ. Τρομερό δεν είναι;»

«Ναι. Αλλά πρέπει να σταματάει πού και πού. Κάποτε πρέπει να κοιμάται, για όνομα του Θεού».

«Τον ρώτησα και γι’ αυτό. Θα πρέπει κάποτε να κοιμάσαι, υποθέτω, του είπα. Πότε λοιπόν είναι μέρα για σένα; Πότε φτάνεις στο σημείο να κλείνεις τα μάτια; Και η απάντησή του ήταν και πάλι ελάχιστα διαφωτιστική. “Όταν δεν αντέχω άλλο”, απάντησε. Και τότε το καταλαβαίνεις; ρώτησα. “Απλώς το καταλαβαίνω”, είπε».

«Ίσως όταν κουράζεται. Έχει το ύφος του άντρα που κουράζεται εύκολα. Κουράζονται οι άντρες, ξέρεις».

Την εκνεύρισε αυτό. «Οι γυναίκες δεν κουράζονται δηλαδή;»

Σειρά μου να εκνευριστώ. «Φυσικά κουράζονται, αλλά δε μιλούσα-με για τις γυναίκες τώρα», είπα κοφτά. «Ούτε για σένα».

Κοιταχτήκαμε καταπρόσωπο με θυμό.

Μα γιατί, σκέφτηκα, να μπλέκει το φύλο της σε οτιδήποτε;

Μα γιατί, είδα ότι σκέφτηκε, να είμαι τόσο επικριτικός μαζί της;

Μα γιατί, σκέφτηκα, να βουρκώνουν τα μάτια της τόσο εύκολα;

Και γιατί, ήξερα ότι σκεφτόταν, να θυμώνουν τόσο εύκολα τα δικά μου;

Γιατί την παντρεύτηκα; αναρωτήθηκα. Τι στο καλό είχα δει σ' εκείνο το ωχρό, αρρωστιάτικο πρόσωπο, σ' εκείνη την ηλίθια ανασηκωμένη μυτούλα; Πώς και συγκρατιόμουν και δεν τη χαστούκιζα;

Γιατί άραγε τον αποδέχτηκα, έτσι εξυπνάκias που είναι; την άκουσα να αναρωτιέται. Πώς είχε αφήσει εκείνα τα άσχημα στραβά δόντια μου να της δαγκώσουν το βυζί; Γιατί είχε αφήσει οποιοδήποτε κομμάτι του κορμιού μου να σιμώσει οποιοδήποτε κομμάτι του κορμιού της; Πόσο θα συγκρατιόταν ακόμα και δε θα με χαστούκιζε;

Αποτραβήχτηκα.

Με ακολούθησε στο εργαστήριό μου.

Αναρωτήθηκα αν είχε φέρει κάνα μαχαίρι από την κουζίνα. Εκείνο το χασαπομάχαιρο που είχε ακονίσει πρόσφατα. Έκλεισα τα μάτια.

«Συγγνώμη, Φίνι», την άκουσα να λέει. «Λυπάμαι...»

Στράφηκα απότομα. Σάστισε. Φοβόταν τι να είχα στο χέρι μου; Κοπίδι; Το ξυράφι μου; Ένα σφυρί;

«Κι εγώ, Ντεμέλζα», αποκρίθηκα.

Λυπόμασταν και οι δύο και κάναμε έρωτα κλαψουρίζοντας ο ένας στο αυτί του άλλου πόσο λυπόμασταν. Φίλησα την όμορφη μυτούλα της. Μου πρόσφερε το βυζί της, να το τσιμπήσω, να το δαγκώσω. Λυπάμαι. Συγγνώμη. Συγγνώμη. Συγγνώμη για τι πράγμα ακριβώς; Κανένας από τους δυο μας δεν ήξερε. Το δίκως άλλο, όμως, μια αβάσιμη αψιθυμία είχε αρχίσει να αποτελεί γεγονός στον γαμήλιο βίο μας.

Δεν ήμαστε πια ερωτευμένοι; Δε νομίζω. Φίλοι μας έλεγαν το ίδιο. Μια μεμψιμοιρία που αναπάντεχα εμφανιζόταν από το πουθενά και μετά εξαφανιζόταν εξίσου ανεξήγητα, παρόλο που κάθε φορά εκτεινόταν λίγο περισσότερο ο χρόνος ώσπου να επανέλθει η στοργή και η τρυφερότητα. Το διατυπώναμε ως εξής: τα πράγματα μας υπερβαίνουν. Ναι. Αλλά γιατί; Γιατί να είναι έτσι αφού δε μας έλειπε τίποτε, αφού η ομορφιά μάς συνόδευε όπου κι αν πηγαίναμε, αφού έμοιαζε να έχει εξαλειφθεί κάθε πηγή διαφωνίας;

Τέλος πάντων, λίγο καιρό έπειτα από κείνη την ανταλλαγή άχαρων φράσεων ο κωδικός για τον φάκελο του Κίβερν Κοέν άλλαξε και από γκριζος έγινε πορφυρός. Πορφυρός δε σήμαινε βαθυκόκκινος. Δεν ήμαστε ακόμα σε επικίνδυνη ζώνη. Άλλοι, όμως, αντιλαμβανόμουν τώρα, βασίζονταν σε ό,τι ανέφερα και τα εκλάμβαναν σαν ένα είδος επιβεβαίωσης, ας πούμε ακόμα –για να είμαστε σαφείς– και σαν μια γνωστική επίταση αυτού που ήξεραν ή δεν ήξεραν από μόνοι τους. Ο Κίβερν Κοέν γινόταν ακριβό εμπόρευμα.

Ένας άντρας και μια γυναίκα ερωτεύονται χωρίς να ξέρουν από πού έρχονται και πού πάνε. Ο Κίβερν δε γνωρίζει γιατί ο πατέρας του πάντα του σφράγιζε τα χείλη με το χέρι όταν εκστόμιζε μια λέξη που άρχιζε από Ε. Ούτε τότε ούτε τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή και το κατάλληλο μέρος για να κάνει ερωτήσεις. Αλλά και η Αϊλίν μεγάλωσε μέσα στο σκοτάδι σε σχέση με το ποια ήταν και από πού καταγόταν.

Στο πρώτο τους ραντεβού ο Κίβερν φιλάει τις μελανιές κάτω από τα μάτια της. Δε ρωτάει ποιος την πλήγωσε. Η βία είναι πια κάτι πολύ συνηθισμένο. Δεν είναι σίγουροι αν έχουν ερωτευτεί ο ένας τον άλλο με τη θέλησή τους ή αν κάποιος κίνησε τα νήματα. Αλλά ποιος θα το έκανε και γιατί; Μια καταστροφή απειλεί τη ζωή των ηρώων αυτού του μυθιστορήματος – κάτι που συνέβη στο παρελθόν και το περιβάλλει καχυποψία, άρνηση και απολογία και που τώρα όλοι αναφέρονται σ' αυτό ως ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ, ΑΝ ΕΓΙΝΕ.

Σ' έναν μελλοντικό κόσμο όπου το παρελθόν είναι επικίνδυνο έδαφος, το Ε είναι μια ιστορία αγάπης ασύγκριτης παραδοξότητας, τρυφερή και τρομακτική συνάμα.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ISBN 978-618-01-1039-5

9 786180 110395

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΖ: 15771

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ